

06/13/2021

የትግላችን ግብ፣ ሕዝቡን የሥልጣን ባለቤት ማድረግ ነው!

የዐማራው ሕዝብ የዘር ፍጅት ዋና መሣሪያ፣ በቋንቋ ላይ የተመሠረተው ሕገ-መንግሥት ነው።

(በተክሌ የሾው መኮንን)

ላለፉት 30 ዓመታት ትሕነግ(ሕወሓት) መራሽ የሆነው ኢሕአዴግ የተሰኘውን የዘር ስብስብ፣ ሕዝቡ የታገለው እና እየታገለም ያለው፣ የአገሪቱና የሕዝቡ የችግሮች ቋጠሮ ሕገ-መንግሥቱ ስለሆነ፤ እርሱ መለወጥና በአዲስ ሕዝቡ የኔ በሚለውና የሕዝቡን ፍላጎት ባካተተ ሕገ-መንግሥት ይተካ በማለት ነው። ይህ ኢትዮጵያውያንን የከፋፈለ፣ ልዩነትን እንጂ፣ አንድነትና አብሮነት አምሮ የሚጠላ የመንግሥትና የሕዝብ አደረጃጀት በሥራ ላይ እያለ፣ የኢትዮጵያ አንድነትም ሆነ፣ የሕዝቡ የተጋጋ ማኅበራዊ ሰላምና ዕድገት የሚታሰብ አይሆንም። ሕገ-መንግሥት ተብሎ፣ ሠላሳ ዓመት ሙሉ ተሞክሮ፤ ችግርን፣ ስደትን፣ ያላቋረጠ የእስር በርስ ጦርነትንና መለያየትን እንጂ፣ አብሮነትና የወል ብልፅግና ሲያሰፍን አልታዩም። ሕገ-መንግሥቱ የአንድነትና የአብሮነት ጠንቅ ነው፤ ለኢትዮጵያ እንደአገር ዳብሮ ለመቀጠል አያስችልም። በመሆኑም ፣ ይህ ከፋፋይና አጥፊ የሆነ ሕገ-መንግሥት፤ መለወጥ ወይም መሻሻል አለበት የሚሉ ቡድኖችና ግለሰቦች የሚኖራቸውን ያህል፣ ሕገ-መንግሥቱን ያረቀቁና ያፀደቁ፣ በዚህም ተጠቃሚ የሆኑ፣ በኢትዮጵያ አንድነትና በዐማራ ላይ የከረረ ጥላቻ ያላቸው የነገድ ድርጅቶች ፣ «ሕገ-መንግሥቱ ችግር የለበትም፤ ችግሩ አፈጻጸሙ ዲሞክራሲያዊ አለመሆኑ ነው፤ ስለሆነም ሕገ-መንግሥቱ መለወጥ ቀርቶ ከነአካቴውም መነካት የለበትም» የሚለውን ሀሳብ አክረው የያዙ ድርጅቶችና ግለሰቦች እንዳሉ ግልጽ ነው።

በአንፃሩ፣ «ብልጽግና ፓርቲ»፣ በመሪው አማካኝነት ሕገ-መንግሥቱ ሊሻሻል እንደሚችል በተደጋጋሚ ቢገልጽም፣ በተግባር ግን የታዩ እርምጃ ካለመኖሩም በላይ፣ አገሪቱ የገጠሟትን ችግሮች ሁሉ በሕገ-መንግሥቱ ማዕቀፍ ይፈታሉ፤ ከሕገ-መንግሥቱ ውጭ ያሉትን አማራጮች አንቀበልም፤ የሽግግር መንግሥትን ጥያቄ «እኔ አሻግራችኋለሁ!» ከማለት ዘለው፣ «የሽግግር መንግሥት የሚጠይቁ በአቋራጭ ሥልጣን ለመያዝ የሚፈልጉ ናቸው። የሽግግር መንግሥት የብጥብጥ መንግሥት ነው።» በማለት ጥያቄዎቹን እርባናቢስ በማድረግ ራሳቸውን ለጨበጡት ሥልጣን መደላድል እንደሚሆን ያመኑበትን ምርጫ ለማካሄድ ቆርጠው በመነሳት፣ ይኸውና ምርጫው ተከናውኗል። ዶክተር ዐቢይ የሽግግር መንግሥት ያስፈልጋል በማለት ጥያቄ ያቀርቡ የነበሩትን ቡድኖችና ግለሰቦች፣ የተለያዩ ስሞች እየሰጡ አንገት ለማስደፋት ሲጥሩ አስተውለናል።

ዲሞክራሲ ስንል፣ ሁሉም እኔ ያልኩት ይሁን የሚለው ዕውን የሚሆንበት አይደለም። ሀሳብ ያቀረበ ሁሉ ተቀባይነት ይኖረዋል ማለትም አይደለም። ዲሞክራሲ፣ የተጠየቀው ሁሉ የሚገኝበት ሳይሆን፣ የሚገባውን የሚያገኝበት ነው። ለዚህም መወያየትን፣ መከራከርን፣ መተማመንና መቻቻልን ይጠይቃል። ዲሞክራሲ፣ ያሉ ሀሳቦች ዕኩል የመደመጥ፣ ዕኩል የመሳተፍ እና በአብላጫ ድምፅ የመገዛት ሥርዓት ነው። ማንም እንደሚገነዘበው፣ በዲሞክራሲ አሸናፊ ሆኖ ለመውጣት የአብዛኛውን ሕዝብ ፍላጎት ገዥ የሆኑ ሀሳቦች ባለቤት መሆን ብቻ ሳይሆን፣ ሀሳቦቹን ሕዝቡ እንዲገዛቸው እና የራሱ እንዲያደርጋቸው የሁለንተናዊ ዐቅም ባለቤት መሆንን ይጠይቃል።

በዛሬዬቱ ኢትዮጵያ የፖለቲካ ምኅዳር ውስጥ፣ ይህ ሁለንተናዊ ዐቅም፣ ወደድንም ጠላንም የመንግሥትን ሥልጣን በያዘው ኃይል እጅ ነው። የገንዘብ፣ የቁሣቁስ እና የሰው ኃይል ዐቅሙ ብቻ ሳይሆን፣ ኃይልን የመጠቀም መብትና ሥልጣን ያለው አካል ነው። የፈለገውን በፈለገው ጊዜ የማድረግ መብትም «ሥልጣንም ባለቤት» መሆኑን ለንዳፍቃም ቢሆን መዘንጋት የለበትም። «ባለሥልጣን ለመነ፣ አዘዘ » ነውና፣ አባሎቹን ብቻ ሳይሆን፣ ዜጎችን በልመና ስም አስገድዶ ፍላጎቱን የማስፈጸም አጋጣሚው ወይም ዕድሉ በእጁ ነው። ይህን በምረጡኝ ቅስቀሳ ወቅት

በግልጽ ያየነው ጉዳይ ነው። የመንግሥት ይዘታ የሆኑ የብዙኃን መገናኛዎች ሃያ አራት ሰዓት አገልግሎት የሚሰጡት ለገዥዎ ፓርቲ ነው። የመንግሥት አዳራሾች፣ ተሽከርካሪዎች እና ሌሎች ወደ ሕዝብ መዳረሻዎች በብቸኝነት ተጠቃሚው ብልጽግና ፓርቲ ነው። ምርጫ አስፈጻሚዎች በአብዛኛው የገዥው ፓርቲ አባሎችና ደጋፊዎች ናቸው። ተቃዋሚዎች ይህን የማድረግ አጋጣሚውም ሆነ ዕድሉ የላቸውም። በምርጫ ውድድር ክርክር እንኳ ለብልጽግና የተመደበው ሰዓት ከተፎካካሪ ድርጅቶች በአምስትና በዐሥር ደቂቃ አብላጫ አለው። ይህ ሰዓት አጠቃቀሙን ለወቀበት ወሳኝ መልዕክቶች በተዘናና መልኩ መተላለፍ የሚችልበት ነው። «ለራስ ሲቆርሱ አያሳገሱ» የሚሉት አባቶቻችን ይህን ዓይነቱን ድርጊት ነው።

እያንዳንዱ መጥፎ አጋጣሚ ወይም ችግር፣ የራሱ የሆኑ በጎ ጉኖች አሉት። የሃንባ ቆልፍ ዓለም አቀፍ በሽታ ከጋረጠው ችግር ጌን፣ በአግባቡ ተጠቅመንበት ቢሆን ኖሮ፣ የአገሪቱ ችግሮች ቋጠሮ የሆነውን ሕገ-መንግሥት ለማሻሻል ወይም ለመለወጥ የሚያስችል አጋጣሚ ፈጥሮ ነበር። ሕገ-መንግሥቱ መልስ አልባ ያደረገውን የሥልጣን ማራዘም ችግር ለመፍታት፣ እንዲሁም፣ ይህንና ሌሎች የሕገ-መንግሥት ማነቆ የሆኑ አንቀጾችን ለማሻሻል የኮቪድ-19 ወረርሽኝ ሠፊ ዕድል ሰጥቶ ነበር። ግን ምን ያደርጋል አልተጠቀምንበትም።

ዶ/ር ዐቢይ አሕመድ የኢትዮጵያ ጠቅላይ ሚኒስቴር እንደሚሉት ለኢትዮጵያ አንድነትና ለዐላዊነት ዳብሮ መቀጠል ቁርጠኛ አቋም ቢኖራቸው፣ ከእርሳቸው የሚጠበቀው፣ ኢትዮጵያን በካዲ፣ ረጅም ታሪኳን በመቶ ዓመት በገደቡ፣ ተገደው ሳይሆን ወደው ፣ አገሪቱን ወደብ አልባ ባደረጉ ባንዳዎች የተዘጋጀውንና ጸደቀ የተባለውን አገር አፍራሽ ሕገ-መንግሥት የችግሩ መፍቻ ሁነኛ መሣሪያ ለማድረግ መጣር፣ የበለጸገች ኢትዮጵያን እንገባለሁ ከሚሉት ዓላማቸው ጋር በፍጹም አብሮ አይጓዝም። ምክንያቱም ሕገ-መንግሥቱ የኢትዮጵያን አንድነት ለማፍረስ፣ የሕዝቡን አብሮነት ለመናድ በመሣሪያነት የተዘጋጀ በመሆኑ፣ ቆምኩለት ለሚሉት ዓላማ ማስፈጸሚያ ፈጽሞ አይሆንም። ተደጋግሞ ተሞክሮ ውጤት ባለስገኘ መንገድ መልሶ መሄድም ውድቀትን ያከፋል እንጂ፣ ተፈላጊ ውጤት አያስገኝም።

ዶር ዐቢይ ቅንነቱ እና ፍላጎቱ ቢኖራቸው፣ በኢትዮጵያ ጉዳይ ያገባናል የሚሉ፣ ከግለሰብ እስከ ድርጅት፣ ከፓርቲ እስከ ማኅበር፣ ከሙያ እስከ ሃይማኖት ድርጅቶች ድረስ ያሉትንና ማንንም ያለገለገሉ ጉባዔ ጠርተው በማወያየት ለገጠሙን አገራዊ ችግር፣ አገራዊና ሕዝባዊ መፍትሔ ማፍለቅ የትኩረታቸው ቀዳሚው አጀንዳ ያደርጉት ነበር። ይህን ግን ለማድረግ አልፈፈለጉም። ያደረጉት፣ በተለመደው መንገድ በሕዝብ ላይ በኃይል ፍላጎታቸውን በመጫን፣ ሥልጣንን ብቸኛ የዕውቀት፣ የትክክለኛነት እና ሁሉን ነገር የማድረግ ብቃት ማረጋገጫ አድርገው በመቁጠር፣ እኔ ካልኩት ውጪ ምንም ነገር አይሆንም ፣ አይደረግም ፣ በማለት ለውይይትና ለሰጥቶ መቀበል ጎሊኖቸውን ዘግተው ሕዝቡን እኔን ተከተል በማለት ወደ ምርጫ ገብተዋል። የዚህ ምርጫ ግብ ዶር ዐቢይ አሕመድን «በሕዝብ የተመረጡ ጠቅላይ ሚኒስቴር» ከማለት ያለፈ ውጤት ይኖረዋል ተብሎ አይጠበቅም። እንኳን በዛሬዋ ኢትዮጵያ ነገራዊ ሁኔታ ይቅርና የተረጋጋ ማኅበራዊና ፖለቲካ ሰላም ባለባቸው አገሮች የሚካሄዱ ምርጫዎች የሚያስከትሉት ችግሮች አያሌዎች ናቸው። የ2020(እኤአ) የተባበሩት የአሜሪካ ግዛቶች ምርጫ የአገሪቱን የዲሞክራሲ መገለጫ ነው በተባለው የሴኔትና የተወካዮች ምክር ቤት መቀመጫ ላይ የተፈጠረውን ሕዝባዊ ቁጥና ያደረሰውን ውድመት አይተናል። ስድስተኛው አገራዊ ምርጫም ተፈላጊው ውጤት ያስገኛል ተብሎ አይጠበቅም። አኩራፊውና ጦር ሰባቂ ምን እያደረገ እንደሆነ እየታዩ ነው።

የአገሪቱና የሕዝቡ ችግሮች ቋት የሆነውን «የሕገ-መንግሥት» ጉዳይ ፣ ብቸኛ መፍትሔ አፍላቂ መንግሥት የሚያራምደው አቋም ነው ብሎ መቼከል፣ የአመለካከት ብዛኃነትና የሕዝብን ተሳትፎ ዋጋ ከማሰጣት ተለይቶ የሚታይ አይሆንም። ብቸኛ የሥራ ዋስትና መንግሥት በሆነበት አገር፣ መንግሥት ሕይወት ሰጪና ነጂ ፣ ንብረት አከፋፋይና ወራሽ በሆነበትና በዚህም ወደ ሳይሆን ፈርቶ፣ አምኖ ሳይሆን ተገዶ የመንግሥት ፍላጎት አስፈጻሚ

የሆነን፣ ለዓለማ ሳይሆን፣ ሕይወደትን ለማስቀጠል በአዋጅ የተሰበሰበን አባል፣ እንደጥንካሬ ቆጥሮ፣ ሌሎችን ድንክ አድራጎ የመሰል ዕይታ፣ ዲሞክራሲያዊም ተገቢም ነው ሊባል የሚችል አይደለም። ይህም ገሬ እንጂ፣ ሳቢና አሰባሳቢ አይሆንም። በዚህ ጊዜ ከመሪ የሚጠበቀው፣ አሰባሳቢነት፣ አለኝታነት፣ ሆይ ሠፊነት፣ ትዕግሥትና ቁርጠኝነት ናቸው። ከዚህ በተቃራኒው፣ ሕዝቡንና አገሪቱን ለገጠማት የሕገ-መንግሥት ቀውስ መፍትሔው የብልጽግና ብቻ ነው ማለት የዲሞክራሲ ዋና መርሕ ከሆነውን የሕዝብ አሳታፊነት በተፃራሪ መቆም ነው።

ሰላማዊና ዲሞክራሲዊ በሆነ ትግል የኢትዮጵያ አንድነትና የዐማራ ኅልውና ፀር የሆኑ ቡድኖች በመሣሪያነት እንዲያገለግላቸው የቀመሩት ሕገ-መንግሥት እንዲለወጥ የሚታገሉ ቡድኖችና ግለሰቦች ከጊዜ ወደ ጊዜ እየጎለበቱ መምጣታቸው ይስተዋላል። ሕገ-መንግሥቱ ዐማራው ያልመከረበትና ይሁንታውን ያልሰጠበት ብቻ ሳይሆን፣ እንዲሰጥም ያልተፈለገበት ነው። ባለፉት 30 ዓመታት በዐማራው ላይ ዓለም አቀፍ ወንጀል የሆኑት፣ የዘር ማጥፋትና የዘር ማጽዳት ወንጀል እንዲፈጸምበት ያገለገለ በመሆኑ፣ የዐማራ ህልውና መጠበቅ ለኢትዮጵያ አንድነት ዳብሮ መቀጠል መሠረትና ዋስትና ነው ብለው የሚያምኑ ቡድኖች፣ ግባቸው መሆን ያለበት፣ ይህን ከፋፋይ ሕገመንግሥት በመቀየር፣ የኢትዮጵያን አንድነትና ሰላም በሚያረጋግጥ መተካት መሆን አለበት። በዚህ ሕገ መንግሥት መሣሪያነት ከአምስት ሚሊዮን (5,000,000) በላይ ዐማሮች ተገደለዋል። በመቶ ሺዎች የሚቆጠሩ እንዲፈናቀሉ ተደርገዋል። ለዚህ ባለፉት ሦስት ዓመታት ብቻ፣ በዝዋይ፣ በሻሻሜ፣ አዲሚ ቱሉ፣ በባሌ፣ በአጋርፍ፣ በጎባ፣ በሐረርጌ፣ በወለጋ፣ በከፋ፣ በጉራ ፈርዳ፣ በመተከል፣ በአዲስ አበባ፣ በጎንደር፣ በወልቃይት-ጠገዴ(ማይካድራ) ወዘተ በዐማራ እና በኦሮሞዳክስ ተዋሕዶ ሃይማኖት ተከታዮች ላይ የተፈጸመውን የዘር ጭፍጭፋና ማፈናቀል ብቻ ማጤን፣ ሕገመንግሥቱ የቱን ያህል ፀረ-ዐማራና ኦሮሞዳክስ እንደሆነ መገንዘብ ይቻላል። ይህን ሕገ-መንግሥት ይዘን እንቀጥል ማለት፣ ዐማራና ኦሮሞዳክስ ሃይማኖት ተከታይ ሕዝብ ከኢትዮጵያ ምድር ፈጽሞ ይጥፋ ብሎ መወሰን ነው። ይህን እንዲሆን ደግሞ ዐማራው እና የኦሮሞዳክስ ተዋሕዶ ሃይማኖት ተከታይ ሕዝብ የሚቀበለው አይደለም። የኢትዮጵያዊነትና የአብሮነት ብቸኛው መፍትሔ ሰዎችን በነገዳቸው ሳይሆን፣ በሰውነታቸው(በዜግነታቸው) ዕኩል ማስተናገድ የሚችል ሕገ-መንግሥታዊ ሥርዓት መገንባት ነው። ለዚህም ከፋፋይ ሕገመንግሥት መለወጥ ምርጫ ሳይሆን ግዴታ መሆን አለበት።

በመሆኑም ስለሕገ-መንግሥቱ የመቀየር ወይም የመሻሻል ጉዳይ እንዲህ ነው ከመባሉ በፊት፣ ሕገ-መንግሥቱ በነጻ እንደተዘጋጀ? እንዴት አዘጋጁት? አዘጋጅቼ ሲያዘጋጁ ፍላጎታቸው (Intention) ምን እንደነበር ለሚሉት ጥያቄዎች ተገቢ መልስ መስጠት ለምደርስበት ድምዳሜ አዎንታዊ መሆን ያስችላል።

1 ሕገ-መንግሥቱ በነጻ ተጋጂ?

የአገራችን ችግሮች ቋት የሆነው «የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ሕገመንግሥት» የተሰኘው ከዚህ ቅርጽና ይዘቱ ለመድረስ ሁለት ደረጃዎችን አልፏል። የመጀመሪያው ደረጃ፣ ሻዕቢያ፣ ትሕነግ/ሕወሓት እና አነጻ ማዕከላዊ መንግሥቱን ለመጣልና አገሪቱን በመሸንሸን የደርጅቸውን ለማንሳት እንዲቻላቸው፣ በተለምዶ «የተሰኔ ማንፊስቶ» የተሰኘው የቃል ኪዳን ሰነድ ነው። ይህ ሦስቱ ፀረ-ኢትዮጵያና ፀረ-ዐማራ የሆኑ ድርጅቶች ማዕከላዊ መንግሥትን በእርዳ ተራዳ እንዴት እንደሚያስወግዱትና በምን መልክ እንደሚረዳዱ፣ ማዕከላዊ መንግሥት ከወደቀ በኋላ ኤርትራ እንዴት እንደምተገነጠል፣ ቀሪዎ ኢትዮጵያን ደግሞ፣ በነገድ (ብሔር/ብሔረሰብ) ሸንሸው ኢትዮጵያ የምትባለውን አገር፣ ነባር ታሪክና የአደረጃጀት ባህል ቀይረው ፣ በነገር ፍላጎት የፖለቲካ ሥርዓቱን ለመዘርጋት የተስማሙበት ሰነድ ነው።

ሁለተኛው ደረጃ በሌንጫ ለታ ተረቆ፣ በትሕነግ/ሕወሓት ከፍተኛ አመራሮች ተመርምሮ፣ ታሸቶና ተፈትጎ በሚፈልጉት መንገድ ኢትዮጵያን የሚንድ፣ የትሕነግ/ሕወሓትን አመራር ተከታታይ ትውልድ እስከ መቶ ዓመት ድረስ በሥልጣን ለመቆየት በሚያስችል መልኩ እንዲሆን ያዘጋጁት ሰነድ ነው። ይህ ሰነድ ትሕነግ/ኢሕአዴግ

የተባለው ድርጅት በተሰኘው ማንሬስቶ አማካኝነት በትብብር ማዕከላዊ መንግሥትን አስወግደው ግንቦት 20/1983 አዲስ አበባ ሲገቡ፣ ሰኔ 24ቀን 1983 ዓም በተጠራ «የሽግግር መንግሥት መሥራች ጉባዔ» ፣ለሽግግር ዘመን መተዳደሪያ እንዲሆን የጸደቀ ነው። ይህ ጉባዔ 87 አባላት እንዲኖሩት ተደርጎ የተዘጋጀ እንደነበር አይዘነጋም።

የጉባዔውን አባላት በብቸኝነት የመረጠው በመለስ ዜናዊ የሚመራው ኢሕአዴግ የተሰኘው የወያኔ የእጅ ሥራ የሆነው ድርጅት ነው። ይህ «ቻርተር» ም ሆነ ሕገ-መንግሥቱ ሲረቀቅና ሲጸድቅ ባገሪቱ ውስጥ ከሚገኙት ነገድና ጉሣዎች መካከል በቁጥሩ ከፍተኛ ከሆኑት አንዱ የሆነው ዐማራ እንዲሳተፍ አልተደረገም። ለኢትዮጵያ አንድነት የቆሙ ዕድሜ ጠገብ የሆኑት ኢሕአፓና መኢሶን በጠላትነት ተፈርጀው እንዲገኙ አልተደረገም። ከሃምሳ ዓመት በላይ በዘለቀ ተከታታይነት የዳበረው የአገሪቱ ምድር ጦር፣ የአየር ኃይል፣ የባሕር ኃይል፣ የፖሊስ ሠራዊትና የደጎንነት አባሎች፣ ከ70ሺ በላይ የኢሠፓ አባላት፣ በመቶ ሺዎች የሚቆጠሩ የወጣቶች፣ የሴቶች፣ የከተማ ቀበሌ ማኅበራትና የቀበሌ ገበሬ ማኅበራት ተመራጮች፣ የመንግሥት መዋቅር ሠራተኞች የነበሩ በቻርተርም ሆነ በሕገመንግሥቱ ረቂቅና ዝግጅት ሀሳብ እንዳይሰጡ የዜግነት መብታቸው በፖለቲካ ውሳኔ ተነጥቀው እንደነበር ይታወሳል።

በሰኔ 24ቱ ጉባዔ የተገኙት የነገድ ድርጅቶች የሚከተሉት ነበሩ።

ተቁ	የፖለቲካ ድርጅቶች ስም	የተወካዮች ስም	ከተወካዮቹ ከመቶ
1	የአፋር ነፃ አውጭ ግንባር (አነአግ)	1.1 ሀንፍሬ ዓሊሚራህ 1.2 ሡልጣን ዓሉሚራህ 1.3 አህመድ ዓሊሚራህ	3.448%
2	የቤንሽጉል ሕዝብ የነፃነት ንቅናቄ (ቤሕነን)	2.1 ዩሲፍ ሀሚድ 2.2 ኦቴይብ አህመድ ዳፍላህ	2.298%
3	የኢትዮጵያ ዲሞክራሲያዊ አክሽን ግሩፕ (ኢዴአግ)	3.1 ኤፍሬም ዘሚካኤል	1.494%
4	የኢትዮጵያ ዲሞክራሲያዊ ኅብረት (ኢዲኅ)	4.1 መሸሻ ብሩ	1.494%
5	የኢትዮጵያ ዲሞክራሲያዊ አንድነት ድርጅት (ኢዴአድ)	5.1 ሰሎሞን ወዳጅ	1.494%
6	የኢትዮጵያ ዲሞክራሲያዊ ብሔራዊ ድርጅት (ኢብዴድ)	6.1 ክፍሌ ወዳጅ	1.494
7	የኢትዮጵያ ዲሞክራሲያዊ መኮንንኖች አብዮታዊ ንቅናቄ (ኢዴመአን)	7.1 ዓለም እሸት ደግፌ 7.2 ሞሐመድ ሰዒድ	2.298%
8	የኢትዮጵያ ዲሞክራሲያዊ ሕዝቦች ንቅናቄ (ኢሕዴን)	8.1 ታምራት ላይኔ 8.2 ዳዊት ዮሐንስ 8.3 አዲሱ ለገሠ 8.4 ታደሰ ካሣ 8.5 ሕላዊ ዮሴፍ 8.6 ካሡ ዒላላ 8.7 ተፈራ ዋልዋ 8.8 ኃይሌ ጥላሁን 8.9 በረከት ስምዖን	10.344%

9	የጉራጌ ሕዝብ ዲሞክራሲያዊ ግንባር (ጉሕዴግ)	9.1 ኃይሌ ወልደሚካኤል 9.2.ፋንታሁን ኃይለሚካኤል	2.298%
10	የጋምቤላ ሕዝብ የነፃነት ንቅናቄ (ጋሕነን)	10.1ፔክ ኡጁሉ ፔክ 10.2 አጉአህ አሎሞ አፒ	2.298%
11	የሐዲያ ብሔራዊ ዲሞክራሲያዊ ድርጅት (ሐብዴድ)	11.1 በዬነ ጴጥሮስ 11.2 ቴዎድሮስ ኤፍሬም	2.298%
12	የሐረሪ ብሔራዊ ሊግ (ሐብሊ)	12.1አብዱል ሰላም አብዱሽ	1.494%
13	ሆሪያል	13.1አብዱላሂ ሐጂ ባሕዶን	1.494%
14	የኦሮሞ ነፃነት እስላማዊ ግንባር (አነእግ)	13.1 ሐጂ አመር ሞሐመድ እስማኤል 13.2 ሰፊያን ጅብሪል አማር 13.3 ሁሴን ቡኔ ደራራ	3.448%
15	የኢሣና ጉራጌ ነፃ አውጭ ግንባር (ኢጉነአግ)	15.1 አስዌ ብሕዶን ቦወኔ	1.494%
16	የከምባታ ሕዝብ ኮንግረስ (ከሕኮ)	16.1 ተስፋዬ ሐቢሶ 16.2 ገብሩ ጴጥሮስ	2.298%
17	የኦሮሞ አቦ የነፃነት ግንባር (አአነግ)	17.1 ከሊፋ ሞሐመድ 17.2 ሞሐመድ ሢራጅ	2.298%
18	የኦሮሞ ነፃነት ግንባር (አነግ)	18.1 ዲማ ነገዎ 18.2 ጣሐ አብዱ 18.3 ደምሴ ከበደ 18.4 አህመድ ሁሴን 18.5 ኤ ቢ ጄ ቢያ 18.6 ዘገዬ አስፋው 18.7 አቢዩ ገለታ 18.8 አሊ ዩሱፍ አብደሽ 18.9 ጀማል ሮቢሌ 18.10 ታደሰ ዳባ 18.11 ሌንጮ ለታ 18.12 ገላሣ ዲልቦ	13.793%
19	የአሞ ሕዝብ ዲሞክራሲያዊ ግንባር (አሕዴግ)	19.1 አሰፋ ጫቦ 19.2 መኮንንዶሪ	2.298%
20	የኦሮሞ ሕዝብ ዲሞክራሲያዊ ድርጅት (አሕዴድ)	20.1 ኤፍሬም መልካ 20.2 ባጫ ደበሌ 20.3 ሀሰን ዓሊ 20.4 ዲማ ጉርሜሣ 20.5 አባዱላ ገመዳ 20.6 ዮናታን ኢብሣ 20.7 በዳኔ ገዳ 20.8 ኩማ ደመቅሣ	11.494%

		20.9 አብዱላሂ ሁሤን 20.10 ዱጋሃ ደበሌ	
21	የሲዳማ ነፃ አውጭ ንቅናቄ (ሲነኣን)	21.1 ወልደሚካኤል ዱባለ 21.2 በተና ሆቴሌ	2.298%
22	የትግራይ ሕዝብ ነፃ አውጭ ግንባር (ትሕነግ) «ሕወሓት»	22.1 መለስ ዜናዊ 22.2 ተወልደ ወልደሚካኤል 22.3 ክንፈ ገብረመድኅን 22.4 ጻድቃን ገብረተንሣይ 22.5 ስዬ አብርሃ 22.6 ስብሃት ነጋ 22.7 ዓለምሰገድ ገብረዓምላክ 22.8 ገብሩ አሥራት 22.9 ዐባይ ፀሐዬ 22.10 ሥዩም መሥፍን 22.11 አውዓሎም ወልዱ	12.643%
23	የተባበሩት የኦሮሞ ሕዝቦች ነፃነት ግንባር (ተኦሕነግ)	23.1 ዋቆ ጉቱ	1.494%
24	የወላይ ታሕዝብ ዲሞክራሲያዊ ግንባር (ወሕዴግ)	24.1 አልታዬ አላሮ 24.2 ሰይፉ ቡቄ	2.298%
25	የምዕራብ ሰማሌ ነፃአውጭ ግንባር (ምሶነአግ)	25.1 አብዱናስር ሸክሳዳም ዋሳሜ 25.2 መሐመድ ዑጋዝ አብዳ 25.3 ዩሱፍ አደም መሐመድ	3.448%
26	የሠራተኞች ተወካይ	26.1 አሰፋ ወዳጆ 26.2 ከበቡሽ ቡርኖ 26.3 አደፍርስ ወልዴ	3.448%
27	የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ተወካይ	27.1 ፕሮፌሰር አሥራት ወልደዬስ 27.2 ዶ/ር መኮንን ቢሻው	2.298%

ከሰንጠረዥ መረዳት እንደሚቻለው የሽግግር መንግሥቱን የመሠረቱ እና ቻርተር ያጸደቁ አካሎች በድርጅት ስም ይለያዩ እንጂ፣ ሁሉም አንድ ዓይነት ዓላማና ፍላጎት ያላቸው፣ ፀረ-ኢትዮጵያ አንድነትና ፀረ-ዐማራ ናቸው። በዚህ ስብሰባ የኦሮሞ ሕዝብ በአምስት ድርጅቶች፣ በ28 አባሎች ተወክሏል። የትግራይ ሕዝብ፣ በልጁ ትሕነግና የልጁን የትሕነግ/ሕወሓትን ዓላማ ለማስፈጸም በመሣሪያነት ባደራጃቸው፣ ራሱን ትሕነግን ጨምሮ በአምስት ድርጅቶችና በ25 አባሎች ተወክሏል። የቀሩት የነገድ ድርጅቶች ወያኔ/ኢሕአዴግ አዲስ አበባን እንደተቆጣጠረ ለዚህ ዓላማ ያደራጃቸውና ሕዝቡ የማያውቃቸው የወያኔ ዓላማ አራማጆች እንዲሆኑ በመለስ ዜናዊ የተንበላቡ ገለባ የለሽ ጭቃዎች ናቸው።

ኢትዮጵያ የሚለውን ስም አስቀድመው፣ በኅብረ-ብሔራዊነት ስም ለጉባዔው የተጋበዙት ድርጅቶች መካከል፣ ሁሉም የትሕነግን ዓላማ የተቀበሉ እና አባላት የሌላቸው የድርጅት ስም ወያኔ ጽፎ ለድምፅ ድጋፍ ያስገባቸው ናቸው። ለምሳሌ «ኢዴመአን» የምርኮኛ ወታደሮች ስብስብ እና በሕወሓት/ኢሕአዴግ የተደራጀ የተመራ ነው። ከጉባዔው በኋላም ኅልው ሆኖ ያልቀጠለ የባንዳ ስብስብ ነው። «ኢዴጎ» በራስ መንገሻ ሥዩም የሚመራና አባላቱ በአጠቃላይ ትግሬ የሆኑበት፣ ፖርቲ ፕሮግራም የሌለው እና ሕወሓትን ለማጀብ የገባ ነው።

«ኢሕዴን» ከኢሕአፓ በከዳ፣ በትውልድ አብዛኛዎቹ ትግሬ የሆኑና በኤርትራዊው በረከት ስምምነት የሚዘወረው ድርጅት ፕሮግራሙን ትሕነግ/ሕወሓት ጽፎ፣ የእርሱን ዓላማ እንዲያራምዱ አስምሎ፣ የወያኔ የዐማርኛ አስተርጓሚ እንዲሆን ያደራጀው ፀረ-ዐማራ ድርጅት ነው።

በክፍሌ ወዳጅ ይመራል የተባለው «አብዴድ» ፣ በሰሎሞን ወዳጅ የሚመራው «ኢዴአድ» እና በኤፍሬም ዘሚካኤል የሚመራው «ኢዴአግ» የተባሉት በወያኔ የውጭ ክንፍ ድርጅት አለን ብለው እንዲገቡና ለጉባዔው መሳካትና ትሕነግ በፈለገው መልክ ጉባዔው እንዲቋቋም ለድምፅ ድጋፍ የገቡ ናቸው። የዚህ ማሳያው ከጉባዔው በኋላ የነዚህ ድርጅቶች ጎልውና የውኃ ሽታ መሆኑ ነው። በሽግግር ዘመኑ የተቆረቆሩትን ወንበር ተጠቅመው፣ አንዳቸውም ሕዝብ ሰብስቦው ስለዓላማቸው ያስረዱ አልነበሩም። ሽግግሩ ሲያከትም የድርጅት ስማቸውም አብሮ መቃብር ገባ።

«ጅል ዳኛ የፈረደው ዓመት ያሟግታል» የሚሉት ዕውነት ሆኖ፣ ይኸውና ኢትዮጵያና ኢትዮጵያዊነትን የሚበትን፣ ዐማራን አገር አልባ እንዲሆን ያጸደቁት የሽግግር ቻርተር፣ የሕገ-መንግሥቱ መሠረት ሆኖ በማገልገሉ አገራችንና ሕዝባችን መውጫ ቀዳይ ላሳጣ ዙሪያ ገብ ችግር ዳርጎናል።

የቀሩት የነገድ ድርጅቶች፣ ማለትም «ጉሕዴግ»፣ «ከሕኮ»፣ «ኢሕዴግ»፣ «ወሕዴግ»፣ እና «ምሰነአግ» የተሰኙት በፀረ አንድነትና በፀረ-ዐማራነት ከትሕነግ፣ ከአነግ ፣ እንዲሁም አነግ ወለድ ከሆኑ ድርጅቶችን ዓላማና ፍላጎት አራማጅ በሆኑ ግለሰቦች ወር ባልሞላ ጊዜ ውስጥ፣ በቻርተሩ አዘጋጆች አውራ ድርጅቶች መሪዎች፣ ተለቅመው «ተደራጅን» እንዲሉ የተደረጉ ናቸው።

እነዚህ በመለስ ዜናዊ ሣንባ የሚተነፍሱ ስብስቦች፣ አነግ እና አነግ ወለድ የሆኑት ድርጅቶች በጉባዔው ቆይታቸው የሚከተሉትን ወስነው ተነሡ።

- (1) የኤርትራን መገንጠል ዕውቅና ሰጡ።
- (2) ኢትዮጵያ ወደብ አልባ እንድትሆን ፈቀዱ።
- (3) የመንግሥት አደረጃጀት በቋንቋ ልዩነት ላይ የተመሠረተ በቁጥር የሚጠፋ 14 የፌደራል አባል ክልሎች እንዲደራጁ ወሰኑ።
- (4) በዚህ ውሳኔም ከአንድነትና ከአብሮነት በተቃራኒ፣ ልዩነት እንዲሰበክ፣ ኢትዮጵያዊነትና አብሮነት እንደጠላት እንዲታይ እና ዘረኝነት እንዲሰበክ፣ አንድነት በጠላትነት እንዲታይ ያደረገ በር ወለል ብሎ እንዲከፈት አደረጉ።

በዚህ ጉባዔ ከተሰየሙት 84 ሰዎች፣ 25 የፖለቲካ ድርጅቶች፣ ሁለት የሠራተኛ ማኅበርና የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲን የወከሉ ተቋሞች መካከል ውሳኔውን የተቃወሙት ዕውቁ የቀዶጥገና ሕክምና ባለሙያ የነበሩትና የአዲስ አበባን ዩኒቨርሲቲ ከወከሉት አንዱ የሆኑት ፕሮፌሰር ዐሥራት ወልደዬስ ብቻ ነበሩ። የቀሩት በሙሉ ልባቸው፣ በመለስ ዜናዊ የቀረቡትን የውሳኔ ሀሳቦች ተቀብለው ያጸደቁ ናቸው። የአገሪቱ ችግር መወሰሰብ የሚጀምረውም ከዚህ ውሳኔ በኋላ ነው። ውሳኔውና የውሳኔውን ሂደት ያጸደቁ ሰዎችና ድርጅቶች ኢትዮጵያዊ መንግሥት ቢኖር፣ በአገር ክሕደት የሚጠቀሙ ነበሩ። የጉባዔውን ዝግጅት፣ አጀንዳ ቀረጻ እና የጉባዔውን አመራርና ውጤት ስናጤን የቻርተሩ ባለቤቶች የተሰኘው ማንፌስቶን የተሰማሙት ሻዕቢያ፣ ሕወሓትና አነግ እንደሆኑ እንረዳለን። የቻርተሩ መሠረታዊ ሀሳቦች በሌንጫ ለታ የተዋቀሩና በመለስ ዜናዊ ተጠናክረው የተሰነዱ እንደሆነ መረጃዎች በግልጽ ያሳያሉ ።

ይህ ቻርተርና በቻርተሩ ላይ የተመሠረተው ሕገ-መንግሥት የኢትዮጵያ ሕዝብ ያልመከረበት እና ያልተስማማበት ስለሆነ መለወጥ ወይም መሻሻል አለበት የምንለው ያለምክንያት አይደለም። አገራችን ከ81 በላይ ነገድና ጎሳዎች እንዳሏት ይታወቃል። የሽግግር ቻርተሩን ለማጽደቅ የተገኙት የምንም ውክልና የሌላቸው አሥራ አንድ (11)

የነገድ/ጎሣ ተወካዮች ነን ያሉ ናቸው። እነዚህም አፋር፣ ጉራጌ፣ ሀዲያ፣ ሐረሪ፣ ኦሮሞ፣ ከምባታ፣ አሞቲክ፣ሲዳማ፣ ትግሬ፣ ወላይታ፣ሶማሌ ናቸው። ስልሳ ዘጠኝ (69) ነገዶች/ጎሣዎች በዚህ ጉባዔ አልተካፈሉም። በሚገርም ሁኔታ በ1987 ዓም የሕዝብና የቤቶች ቆጠራ ውጤት መሠረት ከአገሪቱ ሕዝብ 16,007,933 ወይም 30.1% የሆነው ዐማራ፣ 639,556 ወይም 0.12% የሆነው ጌዲዮ፣251,233 ወይም 0.98% የሆነው ከፋ ተወካይ እንዲኖራቸው አልተፈለገም። በአንፃሩ ከአገሪቱ ሕዝብ 3,284,568 ወይም 6.4 % የሆነው የትግሬ ሕዝብ በአምስት ድርጅቶችና በ25 ሰዎች ከመወከሉም በላይ፣ የአገሪቱን የፖለቲካ መዋቅር በብቸኝነት እንዲቆጣጠርና የአገሪቱን ዕጣ ፋንታ በበላይነት እንዲወስን ይህ ጉባዔ ፈቅዶ አስረክቦታል። በሌላ በኩል የኦሮሞ ሕዝብ በአገሩ አማካኝነት ልክ እንደ ትግሬዎቹ ሁሉ፣ «ለራስ ሲቆርሱ አያሳንሱ» ዓይነት በአምስት (5) ድርጅቶችና በ28 ሰዎች እንዲወከል ተደርጓል። ቻርተርም ሆነ በቻርተር መሠረትነት የተዘጋጀው ሕገ-መንግሥት የኢትዮጵያን ሕዝብ አይወክልም፤ ከሁሉም በላይ ዐማራውን በጠላትነት በፈረጁ ኃይሎች የተዘጋጀና የጸደቀ፣በዚህም መሠረት ዐማራው ባለፉት 28 ዓመታት የዘር ማጽዳትና የዘር ማጥፋት ወንጀል ተጠቁ እንዲሆን ያደረገ ስለሆነ፣ መቀየርና ዲሞክራሲያዊ በሆነ ሕገ-መንግሥት ይተካ የምንለው ያልምክንያት እንዳልሆነ በግልጽ ሊታወቅ ይገባል።

2 ሕገ-መንግሥቱ በነጻነት ተዘጋጀ?

ሕገ-መንግሥቱ መሠረት ያደረገው፣ ከላይ በስፋት እንደተብራራው፣ ሰኔ 24/1983 በትሕነግ/ኢሕአዴግ የተጠራው ጉባዔ ያጸደቀው ቻርተር ነው። የዚህ ቻርተር አዘጋጅ ድርጅቶችና ግለሰቦች ማንነት ከላይ በሰንጠረዥ ተመልክቷል። ይህን መነሻ በማድረግ ያዘጋጀው የሕገ-መንግሥት አርቃቂ ኮሚሽን የሚባለው በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ኃላፊነት በመለስ ዜናዊ ተመልምለው ከላይ የተጠቀሱት ድርጅቶች ተወካይ የሆኑበት የሽግግር ሽንገ አፈጉባዔ በነበረው፣ዳዊት ዮሐንስ በሚመራው ስብስብ የጸደቀ ነው። ለመሆኑ እነዚህ ድርጅቶችና መሪዎቻቸው ይህን የመሰለ አገር የሚንድ፣ ለዘመናት ክፉ ደጉን ተጋርተው የኖሩትን ነገዶች አጥፊ ጠፊ እንዲሆኑ ያደረገን ሕገ-መንግሥት ያዘጋጁበት ምክንያቶች ምንድናቸው? ብሎ መጠየቅና ዕውነቱን መሻት፣ ለምንደርስበት የሕገ-መንግሥት መሻሻልና በዲሞክራሲያዊ ሕገ-መንግሥት መተካት አሳማኝ ጭብጥ ይሆናል።

2.1 ሻዕቢያ/ ኢሳያስ አፈወርቂ፤

ጀብላ/ሻዕቢያ ኤርትራ በኢትዮጵያ «ቅኝ ግዛት ተይዘለች፤ ቅኝ ገዥውም ዐማራ ነው» በማለት የመገንጠል እንቅስቃሴ ለ30 ዓመታት ማድረግ ይታወቃል። ለዓላማው መሳካትም ከፕሮፓጋንዳ እስከ ትጥቅ ትግል አካሂዷል። በዚህም ዐማራውን በጠላትነት ከመፈረጅ አልፎ ፀረ-ዐማራና ኢትዮጵያ የሆኑ ቡድኖችን በማደራጀት፣ በማሰልጠንና በማስታጠቅ የኢትዮጵያን አድነት ሲፈታተን መኖሩ ገሐድ ነው። በተለይም የኢትዮጵያን የጥቁር ሕዝቦች የነፃነት ቀንዲል ሆኖ መቆጠር የእግር እሳት የሆነባቸው አካሎች፣ ቀይ ባሕርን ከምንጩ ለመቆጣጠር ከሚሹ አገሮች፣ ቀይባሕርን የዐረብ-ባሕር መሆን አለበት ብለው ከሚያምኑ አካሎች፣በጥቅሉ ከአገሪቱ የሩቅና የቅርብ፣ ታሪካዊና ወቅታዊ ጠላቶች በገፍ ድጋፍ እያከማቸ ኢትዮጵያን ለመበታተን ጠንክሮ መሥራቱ ዓለም ያወቀው፣ታሪክ የመዘገበው ሐቅ ነው። እነዚህ አካላት አገራችን በ1888 ዓም ዐድዋ ላይ ባስመዘገበችው ፀረ-ቅኝ አገዛዝ ድሏ፣ የነጮችን ቅስም የሰበረ በመሆኑ፣ይህን ቁም ለመበቀል፣ ኢትዮጵያን በተለያዩ መንገዶች በማዳከምና በመከፋፈል ሥራ መሰለፍ እንዳለባቸው ወሰኑ። ለዚህም ለአገሪቱ ጠንክሮ መዘለቅ መሠረት የሆኑ ተቋሞች ምንድን ናቸው ብለው ጠየቁ። ለጥያቄአቸውም የሥልጣን ምንጭና የአንድነት ምልክት የሆነው ዘውዳዊ ሥርዓት፣ የአብዛኛው ሕዝብ ሃይማኖት እና የዘውዳዊ ሥርዓቱ ርዕዮተለማዊ ክንድ የሆነው የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ሃይማኖት እና ለአገሩና ለሃይማኖቱ ቀናዒ የሆነውን የዐማራ ነገድ መሆናቸውን ተረዱ። እነዚህ ከፈረሱ ኢትዮጵያ የምትባል አገር አትኖርም ከሚል ድምዳሜ ደረሱ። ለዚህም ብቸኛው መፍትሔ ለሥልጣን የሚረጡ ግለሰቦችን፣

የብሔር/ብሔረሰብ ጭቆናን በማጉላት እና ይህን ጥያቄ የሚያነሱ ቡድኖችን በመርዳት ማዕከላዊ መንግሥቱን በማዳከም ኢትዮጵያን ማፍረስ እንደሚችሉ በማመን የተለያዩ የብሔር ድርጅቶች እንዲደራጁ አደረጉ። ጀብሐ/ሻዕቢያ ከያዘው መልካዓምድራዊ አቀማመጥና ከቀዳሚ አደረጃጀቱ በመነሳት የነዚህ ድርጅቶች ቤተ መከራ ከመሆን አልፎ፣ ተገን ወደ መሆን ተሸጋገረ። የሻዕቢያው መሪ አቶ ኢሳያስ አፈወርቂ በዐማራ ላይ የነበረውን ጥላቻ እንዲህ ሲል ነበር የገለጸው። «**ከዐማራ ሕዝብ አይደለም አብረን መሥራት አብረን መለመን አንችልም።**» በማለት፤

ይህን የኢትዮጵያ ጠላቶች የቀመሩትን ቀመር በ1928 ዓም ላይ የአስትሪያ-ሀንጋሪ ወኪል ሆኖ በአዲስ አበባ ይኖር የነበረና የቤቶ ሞሶሎን ሰላይ ሆኖ ሢሠራ ተደርሶበት ከአገር የተባረረው ሮማን ፕሮቻስካ የተባለው ሰው፣ «**ኢትዮጵያ፤ የባሩድ በርሚል**» በተሰኘ ርዕስ በጻፈው መጽሐፍ፣ ኢትዮጵያ የብሔረሰቦች ስብስብ ናት። ሃይማኖቱ፣ ቋንቋው፣ ባህሉ፣ ምግቡ የዐማራ ነው። ሁሉንም ሰብስቦ አስሮ የያዘው ዐማራ የተሰኘው ሕዝብ ነው። ዐማራን ከኢትዮጵያ ላይ ብናነሳው ኢትዮጵያ የምትባል አገር አትኖርም፤ በማለት ጽፎ ያሳተመው መጽሐፍ ከ8 በላይ በሆኑ ቋንቋዎች ተተርጉሞ ከመሰራጨቱም በላይ፣ ምዕራባውያን ኃይሎች የምሥራቅ አፍሪቃና የአፍሪካን ቀንድ የሚመለከቱ ፖሊሲዎችን ሲቀርጹ፣ ይህን መጽሐፍ በዋቢነት እያጣቀሱ ነው።

የዚህን መጽሐፍ ዓላማ የኢትዮጵያ ተማሪዎች እንቅስቃሴን ከኋላ ሆኖ የሚመራው ጀብሐ/ሻዕቢያ በሰከነ መንገድ የራሱ እንዲያደርገው አደረገ። በመሆኑም ዋለልኝ መኮንን የተባለው በ1962 ላይ «የብሔር ጥያቄ በኢትዮጵያ» በሚል ርዕስ ባሰራጨው ጽሑፍ፣ ሮማን ፕሮቻስካ ያለውን በቀጥታ በመገልበጥ ዐማራው ጨቋኝ ብሔረሰብና መደብ እንደሆነ በማተኛ፣ ዐማራውንና ሥራዐቱን ታግሎ እንዲጥል ለወጣቱ ትውልድ ጥሪ አቀረበ። በዚህ ጥሪ ምክንያትም «መሬት ላራሹ» የሚለውን መፈክር ያነገቡ የብሔር/ብሔረሰብ ጥያቄ አራማጆች በአገሪቱ እንደአሸንፈው። ከነዚህ ውስጥ ትሕነግ/ሕወሓት እና አነግ ግንባር ቀደምቶቹ ናቸው።

2.2 ትሕነግ/ሕወሓት፤

ትሕነግ/ሕወሓት፣ ለትጥቅ ትግል ደደቢት በረሃ ሲወርድ ቀዳሚ ጠላቱ አድርጎ የሳለው ዐማራን ነው። «ዐማራው የትግራይ ሕዝብ ደመኛ ጠላት ስለሆነ» ሕዝቡ ታግሎ ሊያጠፋው እንደሚገባ ሰበከ። ረጅሙን የኢትዮጵያን ታሪክ እንዲህ በማለት አንቋሽሽ። «ኢትዮጵያ የ3000 ዓመት ዕድሜ ያለው የጋራ ታሪክ የነበራትና ያላት አገር አይደለችም። የኢትዮጵያ ታሪክ በአንድ ማዕከላዊ መንግሥት በመተዳደር በሀገር ደረጃ መቆም ከጀመረችበት ከዳግማዊ ምኒልክ የንግሥና ዘመን ወዲህ የ100 ዓመት ዕድሜ አይሞላውም። --ኢትዮጵያ እንደ አንድ ማዕከላዊ መንግሥት ያላትና ራሷን የቻለች አገር ሆና መቆም በጀመረችበት ወቅት፣ ከኢትዮጵያ ውጭ ኤርትራም በኢጣሊያ ቁጥጥር ሥር በመሆን እንደ አንድ የቅኝ ግዛት አገር ሆና የተፈጠረችበት ሁኔታ እንደነበረ ነው። ---ኢትዮጵያና ኤርትራ ባንድ ወቅት አገር የሆኑ ናቸው። በመሆኑም የኢትዮጵያ ታሪክ የመቶ ዓመት ነው» (ሕወሓት 1979 ገጽ 3—7) በማለት ጻፉ፣ አስተማሩ። ታሪኩንም «በውሻ ደብተሮች የተጻፈ ነው» አሉ። የትግራይ ሕዝብ ዐማራን ካለጠፋ ማኅበራዊ ሰላም አያገኝም በማለት የጠላትነታቸው ጥግ የት ድረስ እንደሆነ በግልጽ አሳዩ።

የትግራይ ትውልድ ዐማራውን እንደጭራቅ እንዲያየው የተለያዩ ማጥላያ ስሞችን ከመስጠት በተጨማሪ፣ የኦሮሞ ሕዝብም በጠላትነት እንዲያየውና እንዲያሳድድው፣ ዐማራው በቅኝ ገዥነት፣ በጨቋነት፣ በመጤነት፣ በትምክሕተኝነት፣ ወዘተ በመፈረጅ የዘር ዕልቂት እንዲፈጸምበት አደረጉ። ይህን በተመለከተ መለስ ዜናዊ እንዲህ ብሏል።«የትግራይ ሕዝብ ጎልውና በዐማራና በኦሮሞ ቡድን ፍቺ ላይ የተመሠረተ እንደሆነ ላፍታ መዘንጋት የለብንም።መልሰው ጋብቻ የሚፈጥሩበት ፕላት ፎርም ካገኙ ፣ሕወሓት በይፋ ያከትምላታል።» (አማረ ቢሻው 2009 ሸፋን ገጽ)

በዚህና መሰል ፀረ-ዐማራ ጥላቻዎችና ቅስቀሳዎች የትግራይ ሕዝብ ዐማራን እንደሚጠላ ዶ/ር ዓለምሰገድ ዐበይ «አይደንቲቲ ጅልትድ» በተሰኘ ርዕስ ባቀረቡት ጥናት የትግራይ ሕዝብ፣ ከቱርክ፣ ከዐረብ፣ ከጣሊያን እና ከዐማራ ማንን ትጠላለህ የሚል ጥያቄ አቅርበው ባገኙት መልስ፣ 82.2% ዐማራን እደሚጠላ አረጋግጠዋል። አቶ አበበ ተጠምቀ የተባሉ የአክሱም ነዋሪ ለዚህ ጥያቄ የሰጡት መልስ «ዐማራና ትግሬ ሁቱና ቱትሲ ነን። ደመኞች ነን።» (ጌታቸው ረዳ 2010- 7ጽ40-41)

ይህና መሰል የትሕነግ/ሕውሓት መሪዎች ያሰራጩባቸው የፕሮፓጋንዳና የትምህርት ጽሑፎችና ንግግሮች ስናጤን ድርጅቱ ትሕነግ/ሕውሓት ብቻ ሳይሆን፣ ሕዝቡ ፀረ-ዐማራና ፀረ-ኢትዮጵያ ያደረጉት እንደሆነ መገንዘብ የሚከብድ አይሆንም። በነዚህ ሰዎች የሚዘጋጅ ሕገ-መንግሥት ደግሞ የኢትዮጵያን አንድነትና የዐማራውን ኅልውና ያማከለ ይሆናል ማለት «ከእባብ እንቁላላል እርግብ መጠበቅ ነው።»

በዚህም የተነሳ የሕገ-መንግሥቱ መግቢያ ኢትዮጵያ ቀድሞ የፀና መንግሥት እንዳልነበራት፣ አንድ የፖለቲካና ማኅበራዊ ማኅበረሰብ እንዳልነበረች በመካድ፣አንድነቱ ፀንቶ ለዘመናት የኖረውን ሕዝብ ለመበታተን «ሕዝብ» በማለት ፈንታ «ሕዝቦች፣ ብሔር፣ ብሔረሰቦች፣ ሕዝቦች» በማለት አንቀጹን ይከፍታል። ኢትዮጵያን ለመናድ(ለመበታተን) ዋና እና የመጀመሪያ አንቀጽ ሆኖ በመግቢያው የሠፈረው ሀሳብ እንዲህ የሚል ነው። «-- የራሳችን ዕድል በራሳችን የመወሰን መብታችንን ተጠቅመን፣በነፃ ፍላጎታችን፣በሕግ የበላይነት እና በራሳችን ፈቃድ ላይ የተመሠረተ አንድ የፖለቲካ ማኅበረሰብ በጋራ ለመገንባት ቆርጠን በመነሳት።» ይላል። በዚህም መሠረት የኢትዮጵያ ታሪክና ባህል የማያውቃቸው ቋንቋን ብቸኛ መሥፈርት ያደረጉ ዘጠኝ ክልሎችና ሁለት የከተማ አስተዳደሮች እንዲፈጠሩ ተደረገ። ሌሎች ክልሎች፣ ከነዋሪው በቁጥር ከፍተኛ ነው የተባለው የክልሎች ባለቤትና ባለሙብት ሲሆን፣ ዐማራው ይህ መብት እንዳይኖረው ተደረገ። ለምን? ዐማራውን «በመጤት፣በምኒልክ ሠፋሪነት፣ በትምክህተኝነት፣ በጨቋኝ ብሔርነት፣ በነፍጠንነት ወዘተ» የተፈረጀ ስለሆነ፣ በተገኘበት ያሻው የፈለገውን እንዲያደርገው በመፈለጉ እንደሆነ ያለፉት 28 ዓመታት በተጨማሪ አሳይተዋል። እናም ሕገመንግሥቱ ፀረ-ዐማራ፣ ፀረ-አንድነት፣ ፀረ- ነባር ዕሴቶች ነው። ኢትዮጵያ ባለፉት ረጅም የኅልውና ዘመን ምንም ዓይነት በጎ ታሪክ፣ ባህል፣ እና አንድነትን የሚያጎለብቱ አንዳችም ነገሮች እንዳልተሠሩ የሚክድና፣ አዲስ ማንነት ለመገንባት ዓልሞ የተነሳ ነው። ይህ ደግሞ ክህደት ከመሆኑም በላይ ኢትዮጵያን አጥፊ ነው። ኢትዮጵያን የማጥፊያው ሁነኝ መንገድ አድርገው የያዙትም ዐማርን መከፋፈል፣ ማዳከም፣ ታሪኩን ማቆሻሻ፣ እናም ማጥፋት ነው። ከ1983 ዓም ጀምሮ በሐረርጌ፣ አርሲ፣ ወለጋ፣ ኢሉባቡር፣ ከፋ፣ ጎንደር፣ ወሎ ወዘተ በዐማራው ላይ የተፈጸሙት ጭፍጨፋዎችና ማፈናቀሎች የዚህ ማሳያ ናቸው። የበደኖ፣ አርባ ጉጉ፣ መቻሬ፣ አሰቦት ገዳም፣ ጉራ ፈርዳ ፣ ወልቃይት ፣ጠገዴ፣ ራያ፣ መተክል ወዘተ የፈሰሰው የዐማራ ደም የዚህ ሕገ-መንግሥት ውጤት ነው።

2.3 አነግጃ

አነግ በዚህ ስሙ የተከሰተው ከኢትዮጵያ ተማሪዎች እንቅስቃሴ ጋር ተያይዞ ይሁን እንጂ፣ ሀሳቡ ተጸንሶ የዳበረው «ጫጫ ቱለማ» ከተሰኘው ማኅበር እንደሆነ ይታመናል። የድርጅቱ መሥራቾች የሮማን ፕሮቻሰክ ሀሳብ እንዳለ ከመቀበል ዘለው «ዐማራ አሮሞን በቅኝ ግዛት ይዟል፤ ዐማራው ነፍጠኛ ነው፣ አሮሚያን ለቆ መውጣት አለበት፣ አሮሚያ ለአሮዎች» በማለት ዐማራውን «መጤና ሠፋሪ» በማለት ነፃ የአሮሚያ ግዛት ለመመሥረት የተነሱ እንደሆነ ይታወቃል። ለአነግ ወደዚህ ሀሳብ እንዲያመራ መንደርደሪያውን «አሮሞ እና አሮሚያ» የሚሉትን መጠሪያዎች ያገኘው በ1840ዎቹ ጀርመን የመካከለኛ አፍሪካን በቅኝ ግዛቱ ሥር ለማዋል መቆናጠጫ መሬት ለማግኘት ኢትዮጵያን እንዲያጠና ከላከችው የሓን ክራፍ ከተባለ ሰላይ ሚሽነሪ ሀሳብ ነው።

የሓን ክራፍ በዘመነ መሣፍንት ዘመን ወደ አገራችን በሃይማኖት ማስፋፋት ስም የገባ የጀርመን ሰላይ ነው። እርሱም መካከለኛውንና ምራዕቡን የአገራችን ክፍል የማኅበረሰብ አኗኗር፣ ሥነ-ልቦና፣ ሃይማኖት እና ግንኙነት

በማጥናት ጀርመን አካባቢውን ለመቆጣጠር ያስችላታል ብሎ የደረሰበትን ሀሳብ በመጽሐፍ ጽፎ አሳወቀ። ሀሳቡም የፕሮቴስታንቱ አስፋፊ፣ «ቻይናን ስጡንና ኤቸፊን የእኛ ትሆናለች» በማለት የተጠቀመበትን ሀሳብ መነሻ በማድረግ፣ አሮሞዎችን (በዚያን ጊዜ በዚህ ስም የሚጠራ ነገድ አልነበረም) የእኛ ካደረግን መካከለኛው አፍሪካ የጀርመን ይሆናል ፣ከሚል ድምዳሜ ደረሰ። ይህ ዕውን እንዲሆንም አሮሞዎቹ አንድት ዓይነት ባህል፣ ቋንቋ፣ ሥነ-ልቦና አሰፋፈር የሌላቸው ስለሆነ፣ አንድ ዓይነት ቋንቋ እንዲኖራቸው ነገዳቸውን «አሮሞ»፣ ቋንቋቸውን «አሮሚኛ» ግዛታቸውን «አሮሚያ» በሚል ብንተካው፣ ነገዱን ወጥ የሆነ ማንነትና የግዛት አካል እንዲኖረው ስለሚያደርግ አካባቢውን በጀርመን ቁጥጥር ሥር አውሎ፣ መካከለኛው አፍሪካን ለመቆጣጠር የመነሻ ምቹ ሁኔታ ይፈጥራል በማለት ሀሳቡን አሳወቀ። ለሀሳቡ ተፈጻሚነትና ማስፋፊያ እንዲሆን የፕሮቴስታንትን ሃይማኖትን ምዕራብ ወለጋ መሠረት ጣለ። ይህ ሃይማኖትም ለአነግ ዓላማ ማስፈጸሚያ መድረክ ሆኖ እንደዘለቀ ይታወቃል።

ዛሬ ቋንቋችን አሮሚኛ፣ እኛ አሮሞዎች፣ ግዛታችን አሮሚያ ነው የሚለው የአነግ ትርክት መነሻ መሠረቱ ይህ በዮሐን ክራፍ ለጀርመን ቅን ግዛት መስፋፋት የተነደፈ ሀሳብ ነው። ሀሳቡንም ፖለቲከኞቹ አክረው በመያዝ በተሰነዘሩ ማንፊስቶ፣ በሽግግር ጊዜው ቻርተርና በሕገ-መንግሥቱ የክራንፍ ሀሳብ ዕውን እንዲሆን ተደርጓል። በሮማን ፕሮቻስካ እና በዮሐን ክራፍ አመለካከትና እምነት የተመሩት ኃይሎች ለዐማራው ጎልውና፣ ለኢትዮጵያ አንድነት ዳብሮ መቀጠል የሚበጅ ተግባር ይፈጽማሉ ተብሎ በፍጹም አይታሰብም። የሆነውም ይኸው ነው። በመሆኑም ሕገ-መንግሥቱ ፀረ-ዐማራ፣ ፀረ-ኢትዮጵያ አንድነት ስለሆነ ማሻሻል ምርጫ ሳይሆን ግዴታ መሆን አለበት።

3 የአዘጋጆቹ ፍላጎት (Intention) ምን ነበር?

ከላይ በስፋት ለማመለከት እንደተሞከረው የሕገ-መንግሥቱ አዘጋጆች መሠረታዊ ፍላጎት(ኢንቴሽን) የኢትዮጵያን ዘመን ጠገብ ታሪክ መሻር፣ ኢትዮጵያዊ አብሮነትን መናድ፣ ዐማራን አገር አልባ ማድረግ፣ ባህላችንና ታሪካችን የማያውቃቸው ማንነቶችን መትከል፣የኢትዮጵያዊነት መገለጫ የነበሩ ዕሴቶችን ማጥፋት፣ ቅኝ ገዥ ምዕራባውያን ኃይሎች እንዲጠፉ የዘመቱባቸውን ተቋሞች እንዳያቆጠቁጡ አድርጎ ከሠራቸው መንቀል እንደሆነ ከተሠሩት ሠራዎች፣ ከሚነገሩት ንግግሮች፣ከተጻፉት የፕሮፓጋንዳ ጽሑፎች የምንረዳው ነው።

ባጭሩ የሕገመንግሥት አዘጋጆቹ ፍላጎት ኢትዮጵያና ኢትዮጵያዊነትን መናድ፣ ዐማራን አገር አልባ አድርጎ ማሳደድ፣ በማንነቱ እንዳይመካ ማንቋሽሽ፣ ማጥላላትና ማዋረድ እንደሆነ ባለፉት 28 ዓመታት በሕገ-መንግሥቱ መሣሪያነት የተከናወኑት ፖለቲካዊ፣ ኢኮኖሚያዊ፣ ማኅበራዊ እና ባህላዊ ተግባሮች አፍ አውጥተው ይናገራሉ።

4 ሕገመንግሥቱ ለምን ይቀየር? የሕገመንግሥቱ ችግሮች ምንድናቸው?

- 1) ሕገ-መንግሥቱ መቀየር ያለበት የመጀመሪያውና ዋናው ነጥብ ከፍ ሲል ለማሳየት እንደተሞከረው ሕዝብ ያልመከረበት፣ ያልተወያየበት፣ የኢትዮጵያን አንድነት አጥብቀው በሚጠሉ፣ የአገሪቱን ታሪክ በመቶ ዓመት በገደቡ፣ ዐማራውን በነፍጠኝነት፣ በወራሪነት፣ በመጤነት፣ በጨቋኝ ብሔርነት ፈርጆው እና እርሱን ለማጥፋት ፕሮግራም ቀርጸው በተሰለፉ ቡድኖች የተዘጋጀ መሆኑ ዋናው የመሻሻያው ምክንያት ነው።
- 2) ሕገ-መንግሥቱ ነፃ እና ገለልተኛ ሆኖ፣ በሕዝብ ምርጫ ባልተመረጠ እና የሕዝቡ ሁለንተናዊ ሕይወት መመሪያ የሆነውን ሕገ-መንግሥት እንዲያጸድቅ መብት ያልተሰጠው መሆኑ፤
- 3) ሕገ-መንግሥቱ ሲረቀቅ እና ሲጸድቅ በአገሪቱ ላይ በቀጥታና በተዘዋዋሪ መንገድ የሚያገባቸውን ኃይሎች በፖለቲካ ውሣኔ የዜግነት መብታቸውን ከልክሎ እና አገራዊ ራዕይ የነበራቸውን ነባር ድርጅቶች ከሂደቱ ያገደ መሆኑ፤ ምሳሌ ኢሕአፓ፣ መኢሶን፣ ኢሠፓ፤
- 4) ሕገ-መንግሥቱ ለሥልጣን እንዲበቃ የተከተለው የምርጫ መንገድ «አብላጫ ድምፅ» ያገኘ ወይም (First past the post) የሚለው አገራዊ ሕዝቡ ዝቅተኛ ድምፅ ባገኙ ቡድኖች እንዲመሩ፣ ብዙኃኑ የጥቂቶች ተገዥ ያደረገ በመሆኑ፤

- 5) የዲሞክራሲያዊ ሕገ-መንግሥት መሠረታዊ መርህና የማዕዘን ደንጋይ የሆኑት የሥልጣን ክፍፍል፣ የዳኝነት ነፃነት፣ የሕገ-መንግሥታዊ ቁጥጥር ሥርዓት እና የመድብለ ፖለቲካ ወይም ፓርቲ ሥርዓትን ሊያሰፍን በሚችል መልኩ ያልተዋቀረ መሆኑ፤
 - 6) የፖለቲካ አወቃቀፍ፣ የኢኮኖሚ አደረጃጀቱና ለብሔር/ ብሔረሰቦች ችግሮች መፍቻ ብሎ የተከተለው ሥርዓት የትሕነግ/ሕወሓትን ፕሮግራም ሥራ ላይ ለማዋል በሕዝባችን ላይ የተጨነ ፀረ-ዲሞክራሲ በመሆኑ፤
 - 7) ሕገ-መንግሥቱ ትሕነግ/ ሕወሓትን ለረጅም ጊዜ በሥልጣን ላይ እንዲቆይ ሆኖ ተጠላልፎ እና ተሰናስኖ የተዘጋጀ በመሆኑ፤ ለዲሞክራሲያዊ ሂደት ታላቅ መሰናክል ነው። ለማሻሻል ቢፈለግ አንድ አንቀጽ ቀርቶ አንድ ቃል ቢወጣ ሕገ-መንግሥቱ እንዳለ የሚናድ ነው። ምሳሌ፣ የሕገ-መንግሥቱ ምሰሶ የሆነው የመግቢያው የመጀመሪያ ሐረግ «እኛ የኢትዮጵያ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦች፣ ሕዝቦች» የሚለው «እኛ የኢትዮጵያ ሕዝብ» በሚል ቢተካ፣ የአገሪቱን የግዛት ወሰን የሚደነግገው አንቀጽ 2፣ አንቀጽ 3(2)፣ ሉዓላዊነትን የሚደነግገው አንቀጽ 8(1)፣ የብሔሮች ፣ብሔረሰቦች፣ ሕዝቦች መብት የሚደነግገው አንቀጽ 39(1 እስከ 5) የተዘረዘሩት፣ የፌዴራል ክልሎች የሚደነግገው አንቀጽ 46(1 እስከ 4) የተዘረዘሩት፣ የሥልጣን አወቃቀርና ክፍል የሚደነግገው አንቀጽ 50(1 እስከ 9) የተዘረዘሩት፣ የክልል ሥልጣንና ተግባር የሚደነግገው አንቀጽ 52(1 እስከ 2) የተዘረዘሩት፣ የፌዴሬሽን ምክር ቤት አባላትን የሚመለከተው አንቀጽ 61(1እስከ 2)-- ወዘተ እንዳሉ የሚናዱ ናቸው። ሕገ-መንግሥቱ ዲሞክራሲያዊ አደለም የሚባለውም ለዕድገት፣ ለመሻሻልና ለለውጥ በር የዘጋ በመሆኑ ነው።
 - 8) የዲሞክራሲያዊ ሕገ-መንግሥት አስፈላጊ የሚያደርጉት ሁለት መሠረታዊ ምክንያቶች ናቸው። እነዚህም አንደኛ፣አገሮቹ በሚገኙበት ነባራዊ ሁኔታ፣ የሕዝቡን ሰብአዊና ዲሞክራሲያዊ መብቶች ለማስከበር ፤ ሁለተኛ ፣የባለሥልጣኖችን መብት ለማገደብ ነው። ይህ ዕውን እንዲሆንም፣ የመንግሥት የሥልጣን አካላት ሚዛን በጠበቀና አንዱ ሌላውን ሊቆጣጠርበት የሚችል ዕኩል ሥልጣን ያላቸው ሦስት አካሎች ማለትም ሕግ አውጭ፣ ሕግ-ተርጓሚ እና አስፈጻሚ አካላት እንዲኖረው ተደርጎ መደራጀቱ ለዲሞክራሲያዊ ሂደት መጎልበት አስተማማኝ እንደሆነ ታምኖበት፣ ዲሞክራሲ ሰፍኖባቸዋል በሚባሉት አገሮች እየተሠራባቸው እንዳለ ይታወቃል። ይህ የኢፌዴሪ ሕገ-መንግሥት የአገሪቱ ከፍተኛ የሥልጣን አካል የሕዝብ ተወካዮች ምክርቤት እንደሆነ በአንቀጽ 50(3) ተደንግጓል። ይህም ሥልጣንን ለዚህ አካል ጠቅሎ ሰጥቷል። ሥልጣን ለሕዝብ ተወካዮች በብቸኝነት ተሰጠ ማለት፣ የሕግ አውጭነቱም፣ የሕግ ተርጓሚነቱንም፣ የአስፈጻሚነቱንም ገዥው ፓርቲ እጅ ገባ ማለት ነው። የጠቅላይ ሚኒስትሩ አምባገነን መሆን መሠረቱ ይህ ነው። በሌላም በኩል ሕግ በማውጣት ረገድ ሕዝቡንና የክልል ምክር ቤቶችን አግሏል። ከሁሉም በላይ ለአስፈጻሚው በምክር ቤቱም ሆነ በሕግ ተርጓሚው እንቅስቃሴው እንዲታይ እና ያሉት የሥልጣን አካሎች ዕኩል ድርሻ እንዲኖራቸው ባለማድረግ፣ አስፈጻሚው አካል የፈለገውን እንዲያደርግ የፈቀደ በመሆኑ፣ በዜጎች መብትና ጥቅም ላይ ጉዳት እያስከተለ እንዳለ ያለፍንባቸው የሕገ-መንግሥቱ ዘመኖች ጉልህ ማሳያዎች ናቸው።
- ምሳሌ :- አንድ፣በ1997 አገራዊ ምርጫ አዲስ አበባን ቅንጅት ማሸነፍ ሲረጋገጥ፣ መለስ ዜናዊ አንድ ቀን ባልፈጀ ጊዜ ውስጥ የአዲስ አበባን የገቢ ምንጮችና የፖሊስ ኃይልን ተጠሪነቱን ለፌዴራል ከማድረጉም በላይ ናዝሬት የነበረውን የኦሮሚያ ዋና ከተማ አዲስ አበባን እንዲሆን ተደርጓል።
- ሁለት፣የአቶ ስይ አብርሃ የተከሰሱበት ጉዳይ የዋስትና መብት የሚከለክል እንዳልነበር ይታወቃል። ሆኖም አቶ መለስ ዜናዊ ስይ ታስሮ እንዲሰቃይ ስለፈለገ ባንድ ቀን ውስጥ ሕግ እንዲለወጥ ተደርጎ ስይ 6 ዓመት መታሰሩ አይዘነጋም። ይህም ሕግ አውጭውና ሕግ ተርጓሚው የአስፈጻሚው ታዘዦች ሆነው በመደንገጉ እንደሆነ እንረዳለን። የለም ሥልጣን አላቸው እንኳን ቢባል፣ ሕገ-መንግሥታዊ ዋስትና ስለሌላቸው

ለአስፈጻሚው ታዛዥ እንዲሆኑ ሕጉ ፈቅዷል። ይህ መታረም ያለበትና ሁሉም አካሎች ዕኩል ሥልጣን እንዲኖራቸው፣ ሥልጣናቸውም ሕገ-መንግሥታዊ ዋስትና እንዲኖረው ግድ ይላል።

- 9) የሕገ-መንግሥቱ አንቀጽ 79 (3) «ዳኞች የዳኝነት ተግባራቸውን በሙሉ ነፃነት ያከናውናሉ። ከሕግ በስተቀር በሌላ ሁኔታ አይመሩም።» ይላል። ይህን ግን እንዳለው በነፃነት ለማከናወን እንዲችሉ ሕገ-መንግሥታዊ ዋስትና አይሰጣቸውም። የዳኝነት ነፃነት ሲባል፣ አሰያዩም፣ ዕድገት፣ ዝውውር፣ ስንብት ወዘተ ለመሳሰሉት ከሌሎች ቢኖሩም አሰያዩም በተለየ ሕጉን እና ኅሊናዬን ብቻ መሠረት አድርጌ ብሠራ እንዲህ እሆናለሁ፣ እንዲህ እደረጋለሁ ብለው እንዳይሰጉ የሚያደርግ ሕገ-መንግሥታዊ ማዕቀፍ ማለታችን ነው። ይህ በተመለከተ ሕገ-መንግሥቱ ሲረቀቅ የአርቃቂ ኮሚሽኑ ዋና ሰው የነበሩት አቶ ክፍሌ ወዳጆ፣ የዳኞች ነፃነት እንዲኖር ሀሳብ አቅርበው፣ አቶ መለስ «ነፃ ዳኝነት ከሆነ ድላችን አሳልፈን ሰጠን ማለት ነው» በማለት እንደመለሰና የዳኝነቱን ተግባር በአስፈጻሚው እጅ እንዲሆን እንዳደረገ ሕገ-መንግሥቱ በግልጽ ያሳያል። ከዚህ ጋር ተያይዞ የሕገ-መንግሥታዊ ትርጓሜ ለዳኞች እና ለሙያተኞች ይሰጥ የሚለውን ሀሳብ መለስ «ትግላችን ለአንድ ድርጅት ሰጠን ማለት ነው» በማለት ተርጓሚው በምርጫ አብላጫ ድምፅ ባገኘ ድርጅት አባሎች ለሚሞላው የፌዴሬሽን ምክር ቤት እንዲሆን መደረጉን ሕጉ ያሳያል። ይህም ለዲሞክራሲ ሥርዓት ግንባታ ፀር በመሆኑ ሕገ መንግሥቱ እንዲለው ግድ የሚል ነው።
- 10) ሕገ-መንግሥቱ አገራዊ አንድነትና አብሮነትን ሳይሆን ፣ልዩነትና መነጠልን የሚያበረታታ ነው። አንቀጽ 39፣ 61፣ 62፣ ለዚህ ማሳያዎች ናቸው። በዚህም የተነሳ እስከ ዛሬ የኢትዮጵያዊነት ምልክት ተደርጎ የነበረው የደቡብ ብብሔር/ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ክልል የሚገኙት ነገዶች የየራሳቸው ክልል እንዲኖራቸው እየጠየቁ ነው። ሌሎችም በተመሳሳይ መንገድ እየተጓዙ ነው። ይህም የሕገ-መንግሥቱ ችግር ነው።

5 ሕገ-መንግሥቱ ምኑ ይሻሻል?

- 1) ሕገ-መንግሥቱ ምኑ ይሻሻል? ሲባል ከሕገ- መንግሥቱ ውስጥ የቱን ተቀብለን የቱን እናሻሻለው ማለት እንደሆነ ይሰማኛል። በዚህ ከተስማማን፣ ከሕገ-መንግሥቱ ውስጥ ተቀባይነት ያላቸው አንቀጾች በምዕራፍ ሦስት ሥር የተጠቀሱት ከአንቀጽ 13 እስከ 38 ያሉት መሠረታዊ መብቶችና ነፃነቶችን የተደነገገው ክፍል ነው። ከዚያ ውጪ ያሉት ጥሬ ካቦች ናቸው። አንዱ አንቀጽ ሲሻሻል ሌላውንም የሚንዳ ናቸው። ከላይ ለማሳየት እንደተሞከረው፣ የሕገመንግሥቱ መግቢያና የሕጎቹ ቁልፍ «እኛ የኢትዮጵያ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦች ፣ሕዝቦች» የሚለው ነው። ይህን ሐረግ፣ **እኛ የኢትዮጵያ ሕዝብ** በሚል መተካት አለበት ብለን እናምናለን ።መተካትም አለበት። ይህ ከሆነ በዚህ መነሻነት ወይም መንደርደሪያነት የተደረደሩት አንቀጾች እንዳሉ ይናዳሉ። በመሆኑም ማሻሻሉ እንደገና የመጻፍ ያህል ይሆናል።
- 2) በዚህ የመግቢያው የመጀመሪያ አንቀጽ ላይ «-----በነፃ ፍላጎታችን፣ በሕግ የበላይነትና በራሳችን ፈቃድ ላይ የተመሠረተ፣አንድ የፖለቲካ ማኅበረሰብ በጋራ ለመገንባት ቆርጠን በመነሳት፤» የሚለው ኢትዮጵያ የምትባል የባለብዙ ማኅበረሰብ አገር፣ ማኅበረሰቦቿ የሚጋሩት የወል ታሪክ፣ ባህል፣ ሥነልቦና፣ ስሜት እና አብሮነት እንዳልነበራቸው የሚቆጥር፣ የአገሪቱን የረዘመ የመንግሥትነት ታሪክ ከመካድ አልፎ፣ በዘመነ ቅኝ አገዛዝ፣ ቅኝ ገዥ ኃይሎችን በጋራ ታግለው ያሸነፉ የወል ታሪክ እንደሌላቸው የሚቆጥር፣ ነገዶቹ በአንድነት በከፈሉት ዋጋ በአፍሪካ ብቸኛና ነፃ አገርና መንግሥት መሆኗን እንዳልነበር የሸፈጠ (የካይ) ከመሆኑም በላይ፣ በማናቸውም አገርና

የፖለቲካ ማኅበረሰብ ውስጥ ያሉ እና መኖርም ያለባቸውን የቋንቋና የአካባቢያዊ ልዩነቶች አስፍቶ አገር ለማፍረስ የገባ ዓላማ ነው። ዓላማውም የሕገመንግሥት አውጭዎቹ ዋና ፍላጎት ነው። ፍላጎታቸውም ኢትዮጵያን ማፍረስ ነው። እናም ይህ ዋና ዓላማ አገር አፍራሽ በመሆኑ እንዲህ ተብሎ መሻሻል ይኖርበታል። «--በሕግ የበላይነት እና በራሳችን ፈቃድ፣ በነባሩ መልካም ታሪካችን፣ ባህላችን፣ ማንነታችን፣ አብሮነታችን እና ሥነ-ልቦናችን ላይ መሠረት ያደረገ አንድ ጠንካራ ፖለቲካዊ ማኅበረሰብ በወል ለመገንባት ቆርጠን በመነሳት፤

3) ከዚህ ከመግቢያው ሳንወጣ፣ «መጪው የጋራ ዕድላችን መመሥረት ያለበት ከታሪካችን የወረሰነውን የተዛባ ግንኙነት በማረምና የጋራ ጥቅማችንን በማሳደግ ላይ መሆኑን በመቀበል፤» የሚለው የተወሰነውን የአገሪቱን አንድ ነገድ ተጠቃሚ፣ ሌሎችን ተጎጂ፣ ግንኙነት አዛቢ ማኅበረሰብና ግንኙነት የተዛባበት ማኅበረሰብ እንዳለ ያሟያሳይ ነው። ዓላማውም አዛቢ የተባለውን በማጥቃት ተዛብቶባቸዋል የተባሉትን አዛቢዎች እንዲሆኑ የቆመ ዓላማ ነው። ይህም በመሆኑ ሕገ-መንግሥቱ በቀለኛ ነው ማለት ነው። ሕግ ደግሞ በባሕሪው በቀልተኛ አይደለም። ፍትሕ እንዲሰፍን ማድረግ እንጂ፤ በመሆኑም በዚህ ላይ በመመሥረት ሕግ አውጭዎቹ ግንኙነት አዛቢ ነው ብለው በፈረጁት የዐማራ ነገድ ላይ የዘር ማጥፋትና የዘር ማጽዳት ወንጀል እንዲፈጸምበት የሆነው ከዚህ ዓላማ ተነስቶ ነው። በመሆኑም ይህ አንቀጽ እንዳለ መውጣት አለበት።

4) አንቀጽ 1 የኢትዮጵያ መንግሥት ስያሜን በሚደነግገው ክፍል «የኢትዮጵያ መንግሥት ፣ የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ» ይባል ይላል። ይህ ፌዴራላዊና ዲሞክራሲያዊ የሚለው «መልክ ጥፍ በስም ይደግፋል» ዓይነት በመሆኑ፣ በተግባር ሰፍኖ ያየው አናሳዎች በብዙኃኑ ላይ የበላይነት ይዘው የገዙበት፣ ፌዴራላዊ ሳይሆን፣ የከረረና የቀጠነ አኃዳዊነት ገዢ የታየበት በመሆኑ ቅጽሎቹ ቀርተው፤ **የኢትዮጵያ ሪፐብሊክ** ቢባል ዲሞክራሲያዊነቱን አያጣም። ምክንያቱም ሪፐብሊክ ሲባል በሕዝብ የሚወከል መንግሥት ማለት በመሆኑ መደራረቡን ያስቀረዋል።

5) አንቀጽ 2 የኢትዮጵያን የወሰን ግዛት የሚደነግገው፣ «የኢትዮጵያ የግዛት ወሰን የፌዴራል አባሎች ወሰን የሚያጠቃልል ሆኖ፣ በዓለም አቀፍ ስምምነቶች መሠረት የተወሰነ ነው» ይላል። ይህ አንቀጽ ኢትዮጵያ የምትባል አገር እንዳትኖር የፈለገ በመሆኑ፣ የወሰን ክልሏን የዓለም አቀፍ ስምምነቶች የማያውቋቸውን ትሕነግ/ሕወሓት ሠራሽ ወሰኖችን የኢትዮጵያ የግዛት ማሳያ ወይም ማመላከቻ አድርጎ ደንግጓል። ይህ አንቀጽ ከአንቀጽ 39 ጋር ይጋጫል። አንቀጽ 39 የብሔር ብሔረሰቦችን ባሻቸው ጊዜ የመገንጠል መብት የሰጠ ነው። እናም አንዱ ወይም ሁለቱ በነገዶች ስም የተከለሉ ክልሎች እንገንጠል ቢሉ፣ የኢትዮጵያ ወሰን የቱ ሊሆን ነው? ባጭሩ አንቀጽ 2ን ከ39 ጋር ስናዛምደው ኢትዮጵያ የምትባል አገር እንዳትኖር ታስቦ የደነገገ ነው። በመሆኑም ኢትዮጵያ ተብላ ለዘመናት ለኖረች አገር የራሷ ዓለም አቀፍ ወሰኗ ዓለም በሚያውቃቸው ቋሚ መሥፈርቶች መቀመጥ አለበት። በመሆኑም **የኢትዮጵያ የወሰን ክልል፣ ከምድር ወገብ ወደ ሰሜን 3 ዲግሪ እስከ 13 ዲግሪ፣ ከግሪንዊች ሜሪዲያን መሥመር ወደ ምሥራቅ ከ33 ዲግሪ እስከ 48 ዲግሪ፣ እና ቋሚ ባሕሮችን እና ውቅያኖሶችን መነሻ ባደረገ መልኩ** ወሰኑ በግልጽ መቀመጥ ይኖርበታል።

6) አንቀጽ 3(2) የሚደነግገው «የኢትዮጵያ ሰንደቅ ዓላማ ላይ የሚቀመጠው ብሔራዊ ዓርማ የኢትዮጵያ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦች፣ ሕዝቦችና ሃይማኖቶች በዕኩልነትና በአንድነት ለመኖር ያላቸውን ተስፋ የሚያንጸባርቅ ይሆናል» ይላል። ይህ አንቀጽ ዓርማው ምን እንደሆነ ያልገለጸና ለአስፈጻሚው አካል የፈለገውን እንዲያደርግ ክፍት የተወ በመሆኑ፣ ከመጀመሪያው ስሕተት

ነው። በተግባር ግን እንዳየነው፣ ትሕነግ/ሕወሓት ዘመናት ያስቆጠረውን እና ከግማሽ በላይ የሆኑ የአፍሪካ አገሮች የቀለሙን አቀማመጥ እየቀያየሩ የራሳቸው ያደረጉትን አረንጓዴ፣ ቢጫና ቀይ ሰንደቅ ዓላማ ከጀርባው ያለው ዐማራና የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ሃይማኖት ነው በሚል ጥላቻ፣ የበርበሬና ጫው መቋጠሪያ አድርጎት እንደነበር ይታወሳል። ይህ በግልጽ እየታወቀ፣ የአንድነት ዓርማን መለስ የሚመራው አስፈጻሚ አካል እንዲመርጥና እንዲወሰን ማድረግ፣ ተገቢም ሕገ-መንግሥታዊ አሠራርም አይደለም። ሕዝባችን እንደ ሃይማኖቱ የሚቆጥራትን ሰንደቅ ዓላማችን ያለሕዝብ ፍላጎትና ተሳትፎ የተለጠፈውን «ሰማያዊ ቀለምና ባለአምስት ጦር ኮከብ» ሕዝቡ የሚጠራው «አምባሻ» እያለ እንደሆነ በግልጽ ይታወቃል። ከመነሻው እስከ መዳረሻው ስሕተት የሆነ ይህ ዓርማ ተብሎ፣ ከሰንደቅ ዓላማችን ላይ መነሳት አለበት። ሰንደቅ ዓላማው በራሱ ሙሉ ነው። ሙሉነቱንም እንዲህ ሲል ይተረጎማል። «ሰንደቅ ዓላማችን አረንጓዴ ብጫና ቀይ ሦስት ቀለም ናቸው። ምሳሌአቸውም አረንጓዴው ተስፋ፣ ልምላሜና ሀብት፣ ብጫው ሃይማኖት፣ አበባና ፍሬ፣ ቀይ ፍቅር፣ መሥዋዕትነትና ጀግንነት ነው» በማለት አባቶቻችን ቁልጭ አድርገው ያስቀመጡት በመሆኑ፣ ሌላ ድረቶ ሊጨመርበት አይገባም ።

- 7) አንቀጽ 4 የብሔራዊ መዝሙሩን የሚደነግገው የተተወው ለአስተርጓሚው ክፍል በመሆኑ ፣ እርሱም ሕዝብ ሳይወያይበትና ሳይወስንበት የመሰለውን አድርጓል። ይህም ሕገ-መንግሥታዊ ነው ለማለት አያስችልም። ስለሆነም ከሕገመንግሥቱ ዓላማ ተነስቶ የተዘጋጀ በመሆኑ፤ ዓላማው ሲሻሻል ይህም መሻሻሉን የግድ ስለሚያደርገው፤ በዚያን ጊዜ ሁሉም ባለድርሻ አካላት በሚያዋጡት ሀሳብ ላይ ተመሥርቶ በሙያተኞች ተዘጋጅቶ ሕዝብ በመረጣቸው አካሎች መጽደቅ ይኖርበታል።
- 8) አንቀጽ 8(1) «የኢትዮጵያ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦች፣ ሕዝቦች» የሚለው **የኢትዮጵያ ሕዝብ የሉዓላዊ ሥልጣን ባለቤት ነው!** በሚለው መተካት አለበት። ከፍ ሲል እንደተብራራው ብሔር፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ከሚለው ጋር የተያያዙት አንቀጾች ብዙዎች ከመሆናቸውም በላይ የሕገ-መንግሥቱ አውራ አንቀጾች ናቸው። ስለሆነም ከነዚህ ጋርና እነዚህን መሠረት ያደረጉ አንቀጾች መሻርና በሌላ በተካት አለባቸው።
- 9) አንቀጽ 39 (1 እስከ 5) የብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች መብት የሚደነግጋቸው አንቀጾች አገር አፍራሽ ከመሆናቸውም በላይ፣ በየትኛውም አገር ሕገ-መንግሥት ውስጥ ያልታየ አዲስ የጥፋት መንገድ ስለሆኑ፣ አንቀጾቹ እንዳሉ መሰረዝ አለባቸው።
- 10) አንቀጽ 45 ሥርዓት መንግሥቱን የሚደነግገው «የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ሥራዓተ መንግሥት ፓርላሜናታዊ ነው» የሚለው፣ እስካሁን በተግባር እንደታየው፣ ጠቅላይ ሚኒስትሩን ምላተ- ሕዝቡ ሳይሆን፣ የሚመርጣቸው የአንድ ምርጫ ጣቢያ ሕዝብ ነው። የአብዛኛውን ሕዝብ ቀርቶ የአንድ ክልልን ሕዝብ ድምፅ ያገኘ አይደለም። ይህም በመሆኑ ሕዝቡ የእኔ ድምፅ ነው ብሎ የሚቀበለው አይደለም። በሌላ በኩል ፓርላሜንታዊ የምርጫ ዘዴ እና የአብላጫ ድምፅ ገዥ መሆን የጥቂቶች ፍላጎትና ጥቅም በብዙኃኑ ላይ የሚጫን በመሆኑ ችግሮች ጎልተው የሚታዩበት ነው። ስለሆነም ሥርዓተ መንግሥቱ ፕሬዜዳንታዊ ሆኖ፣ ፕሬዚዳንቱ ከሌሎች ሰዎች ጋር ተወዳድሮ በምላተ-ሕዝቡ ተመራጭ መሆን አለበት። ከዚህ ጋር ተያይዞ የተወካዮች ምክር ቤት አባላት አመራረጥም አብላጫው ድምፅ ያገኙት ሳይሆን፣ ተመጣጣኝ ውክልና ያለው መሆን ይኖርበታል።
- 11) አንቀጽ 46 የፌደራል ክልሎችን የሚወስነው አንቀጽ ከላይ በተደጋጋሚ ባሳየናቸው ተጨባጭ ምክንያቶች ጋር ተያይዞ መውጣት ያለበት እና በሌላ መተካት ያለበት ነው። እንደ ብዙዎች ዕምነት የኢትዮጵያን የመንግሥት ዓይነትና ቅርጽ፣ ፓርቲዎች መወሰን የለባቸውም የሚል

የጠነከረ አቋም አለኝ። ይህ አቋም የመንግሥት ቅርጽ ዓይነቶች ማለትም ፌዴራላዊ ወይም አላማዊ የሚሉት የጸያንዳንዳቸው ጥቅምና ጉዳት ለሕዝብ ተብራርቶለትና ተወያይቶበት በሕዝብ ውሳኔ መወሰን አለበት ብዬ አምናለሁ። አላማዊነት ለምን ከዐማራ ጋር ተያይዞ እንደሚወገዝ ግልጽ አይደለም። የተባበሩት መንግሥታት አባል አገሮች ቁጥር ወይም ብዛት 193 ነው። ከነዚህ ውስጥ ፌዴራላዊ የሆነ የመንግሥት አደረጃጀት ያላቸው 25 ብቻ ናቸው። 168 አላማዊ ናቸው። እናም አላማዊ አደረጃጀት አንድ ሃይማኖትን፣ አንድ ቋንቋ፣ የአንድ ዘርን የበላይነት የሚያሰፍን ቢሆን ኖሮ፣ አብዛኞቹ አገሮች ባልተከተሉት ነበር። እናም አላማዊነት ለሕዝብ ውሳኔ መቅረብ አለበት። የሕዝቡን ውሳኔ መቀበል ደግሞ ዲሞክራሲያዊ አካሄድ ብቻ ሳይሆን ትክክልና ተገቢም ነው እላለሁ። ሕዝቡ የፌደራል አደረጃጀትን ከመረጡ፣ የዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 በክልሎች የተዋቀረ የሚለው፣ **በክፍለ-ሀገሮች (ፕሮቪንስ) የተዋቀረ ነው በሚለው መተካት አለበት።** ምሳሌ ካናዳ። ንዑስ አንቀጽ 2 «ክልሎች የሚዋቀሩት በሕዝብ አሠፋፈር፣ ቋንቋ፣ ማንነትና ፈቃድ ላይ በመመሥረት ነው» የሚለው **ተሸሮ «በክፍለ-ሀገሮች(ፕሮቪንሶች) የሚዋቀሩት፣ ለአስተዳደርና ጸጥታ አጠባበቅ አመች የሆነውን፣ ነባር ግንኙነትና የገበያ ትሥሥር ያላቸውን፣ ለተፋጠነ ፅድገትና ልማት አመቺነት ያለውን፣ ተመሳሳይ ሥነ-ልቦና፣ ታሪክ፣ ቋንቋ፣ ባህል እና የኢኮኖሚ አደረጃጀት መሠረት በማድረግ ነው፤** በሚለው መተካት አለበት።

12) አንቀጽ 47(1 እስከ 4) እና አንቀጽ 48 (1 እስከ 2) የተዘረዘሩት ከአንቀጽ 46 ጋር በጥብቅ የተሳሰሩ ስለሆነ ፣ይህ አንቀጽ በተሻሻለበት መንገድ የሚሻሻሉ ናቸው።

13) አንቀጽ 49 ስለርዕስ ከተማ የሚደነግገው አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 3 «የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ተጠሪነቱ ለፌዴራሉ መንግሥት ይሆናል» የሚለው ፣ **የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ተጠሪነቱ ለመረጠው የአዲስ አበባ ሕዝብ ነው፤** በሚለው መተካት አለበት። ንዑስ አንቀጽ 5 ስለአሮሚያ ልዩ ጥቅም የሚደነግገው አንቀጽ ያላንዳች ማሻሻያ መሰረዝ አለበት። በአንዲት አገር ውስጥ ያሉ ነገዶች አንዱ ለልዩ ጥቅም ከፋይ፣ ሌላው ተከፋይ መሆኑ የግጭት መንስዔ እንጂ፣ አንድነትና ትብብርን አዳባሪ አይሆንም። አዲስ አበባ የተገነባችውም በሁሉም ነገዶች ጥረትና ሀብት ነው። እንዳውም ነገሩን አጥርተን ካየነው፣ከአዲስ አበባ መገንባት ተጠቃሚው ልዩ ጥቅም ፈላጊው ነገድ ነው። በትምህርት፣ በጤና፣ በመገናኛ፣ በገባያ፣ በኃይል ማመንጫ ወዘተ ከኬሎች ክልሎች ተጠቃሚው ልዩ ጥቅም ፈላጊው ነው። ከዚህ ሌላ ልጠቀም ማለት የጤና አይሆንም።

14) አንቀጽ 50 (1እስከ 9) ያሉት ከፍ ሲል የተጠቀሱት ማሻሻያዎች ጋር ተያይዞ የሚሻሻል እንደሆነ በመገንዘብ፤ ንዑስ አንቀጽ 3 «የፌዴራሉ መንግሥት ከፍተኛ የሥልጣን አካል የፌደራሉ መንግሥት የተወካዮች ምክር ቤት ነው» የሚለው የሦስቱን የመንግሥት ቅርንጫፎች ማለትም ሕገ አውጪውን፣ ተርጓሚውን እና አስፈጻሚውን ዕኩል መብትና ሥልጣን እንዳይኖራቸው ፣ ሁለቱ ቅርንጫፎች በሕግ አውጭው ሥር እንዲሆኑ ያደረገና ለሚመረጠው ፓርቲ ሰብሳቢ(ሊቀመንበር) ወይም ጠቅላይ ሚኒስትር የፈላጭ ቆራጭነት ሥልጣን የሰጠ ስለሆነ መቀየር አለበት። ሦስቱም የመንግሥት ቅርንጫፎች ዕኩል ሥልጣንና መብት እንዳላቸው መረጋገጥ አለበት። አንድ ቅርንጫፍ የበላይ መሆን ተገቢና ዲሞክራሲያዊ አይደለም። እናም አንቀጹ ሦስቱንም ቅርንጫፎች በዕኩል ሥልጣን በሚሰጥ በተካት አለበት። ይህም **የኢትዮጵያ ሪፐብሊክ የመንግሥት ከፍተኛ አካላት የሆኑት ሕግ አውጪ፣ ሕግ ተርጓሚና አስፈጻሚ ዕኩል ሥልጣን አላቸው። ሕግ አውጪው ሕግ ያወጣል። የወጣውን ሕግ ተርጓሚው ይተረጎማል። አስፈጻሚው ያስፈጽማል።** አንዱ ሌላውን ከሕገ መንግሥቱ ድንጋጌ ውጪ እንዳይሠራ ይቆጣጠራል። በሚለው መንፈስ መተካት አለበት።

15) አንቀጽ 53 ስለ ፌዴራል መንግሥት ምክር ቤቶች የሚደነግገው፣ «የፌዴራል መንግሥት ሁለት ምክር ቤቶች ይኖሩታል፤ እነዚህም የሕዝብ ተወካዮች ምክር ቤት እና የፌዴሬሽን ምክር ቤቶች ናቸው» የሚለው የፌዴራል መንግሥት ሁለት ምክር ቤቶች ይኖሩታል፤ እነዚህም የሕግ መወሰኛ እና የሕዝብ ተወካዮች ናቸው። በሚለው መተካት አለበት። ይህም በመሆኑ የተቋሞችን ተከታታይነት ይጠብቃል።

16) አንቀጽ 59 «በዚህ ሕግ መንግሥት በግልጽ በተለይ ካልተደነገገ በስተቀር ማናቸውም ውሳኔዎች የሚተላለፉት በምክር ቤቱ አባላት አብላጫ ድምጽ ነው።» የሚለው የአገርና የሕዝብ መብቶችና ጥቅሞችን በአብላጫ ድምፅ መወሰን ከጥቅሙ ጉዳይ ያመዝናል። የተወሰኑ ቡድኖችን ዓላማ ለማስፈጸም ይውላል። ነገሮች ሳይብራሩ፣ ጠንካራ መረጃዎች ሳይቀርቡ፣ ሕግ ሆነው እንዲወጡ ሠፊ በር ይከፍታል። ይህ እንዳይሆን፣ የሕጎች ዓይነቶች መለየት ይኖርባቸዋል። መሠረታዊ፣ እጅግ አስፈላጊና ጠቃሚ የሆኑ ካልሆኑት መለየት አለባቸው። መሠረታዊዎቹ በሁለት ሦስተኛ፣ መሠረታዊ ያልሆኑት በአብላጫ ድምፅ እንዲወሰኑ መደረግ አለበት። ሕጎቹም ሲጻፉ በተወካዮች ምክር ቤት ብቻ ሳይሆን፣ በሁለቱም ማለትም በሕግ መወሰኛውና በሕዝብ ተወካዮች በተናጠልና በጋራ በሚያደርጉት ክርክር ላይ ተመሥርቶ መሆን አለበት። ምሳሌ የአሜሪካ ሴኔትና ሕዝብ ተወካዮች በጋራ ነው ሕጎችን የሚደነግጉት። ይህ ሁሳብ የቀረበው፣ የአሁኑ የምክርቤቶች አደረጃጀት የሚለወጥ ከሆነ ነው። መለወጥም አለበት ።

17) አንቀጽ 60(1) «ጠቅላይ ሚኒስትሩ የሥልጣን ዘመኑ ከማለቁ በፊት አዲስ ምርጫ ለማካሄድ በምክር ቤቱ ፈቃድ፣ ምክር ቤቱ እንዲበተን ለማድረግ ይችላል።» የሚለው የሚከተሉት ችግሮች አሉበት። (ሀ) «አዲስ ምርጫ ለማካሄድ በምክር ቤቱ ፈቃድ እንዲበተን ያደርጋል» የሚለው ፈቃደኝነትን እንጂ፣ ሕግነትን አያመለክትም። ፈቃደኛ ባይሆንስ? ፈቃደኛ ሆኖ ራሱን ካልበተነ አዲስ ምርጫ አይደረግም ማለት ነው። ካልተደረገ ደግሞ በየአምስት ዓመቱ ምርጫ ይደረጋል የሚለው ተግባራዊ ላይሆን ነው። (ለ) ምርጫ በሚደረግበት ዘመን ምርጫን ማካሄድ የማይቻልበት ሁኔታ ምሳሌ እንደ ኮቪድ-19 (ሣምባ ቆልፍ) ፣ የተፈጥሮ አደጋዎች፣ ጦርነት ቢከሰት ምን መደረግ እንዳለበት የመፍትሔ አቅጣጫ አያሳይም። በመሆኑም ይህ አንቀጽ (1) ጠቅላይ ሚኒስትሩ የሥልጣን ዘመኑ ከማለቁ በፊት፣ አዲስ ምርጫ ለማካሄድ ምክር ቤቱ እንዲበተን ያደርጋል፤ ተብሎ መሻሻል አለበት። (2) ምርጫን ለማካሄድ የማያስችሉ ተፈጥሮአዊና ሰው ሠራሽ ችግሮች ሲከሰቱ፣ በብሔራዊ የምርጫ ቦርድ ጥያቄ አቅራቢነት፣ ምክር ቤቱ ሙያተኞችን አወያይቶች ከተከሰተው ችግር ጋር ተመጣጣኝ ለሆነ ጊዜ ሥልጣኑን ማራዘም ይችላል። የሚል አንቀጽ መጨመር አለበት።

18) አንቀጽ 61፣62 እና 63 የተዘረዘሩት ጉዳዮች መሠረታዊ ፍላጎት፣የብሔረሰቦች መብት እና ዕኩልነት ማረጋገጫ እንዲሆን ከሚል እሳቤ የገቡ አንቀጾች ይታመናል። ይሁን እንጂ፣ የብሔረሰቦችን ዕኩልነት ዋና ማረጋገጫ በሆነው የሕግ ማውጣትና ማጽደቅ ሂደት ሚና እንዳይኖረው የተደረገ ተቋም በመሆኑ የታለመለትን ዓላማ እያሳካ አይለም። ያ! ቢሆን ኖሮ፣ በዐማራ፣ በአቆዋክ፣ በሶማሌ፣ በጉራጌ --ወዘተ ነገዶች ላይ፣ ከዘር ማጥፍት እስከ ዘር ማጽዳት፣ማረፋቀልና ማሳደድ ያሉ ወንጀሎች ሲፈጸሙ ተቋሙ በችልታ አይመለከትም ነበር። በእኔ እይታ ይህ ተቋም የታለመለትን የነገዶች ዕኩልነት ጠበቃ እንዲሆን ሕግ የማውጣትና የማጽደቅ ሚና እንዲኖረው ይገባል እላለሁ። ለዚህም አባላት «ከክፍለሀገር» ወይም ፕሮቪንስ ያሉትን ነገዶች ምጣኔ ግምት ውስጥ ያስገባ እና እያንዳንዱ ክፍለ-ሀገር እኩል መጠን ባላቸው ሰዎች መደራጀት ይኖርበታል። ይህም ማለት አገሪቱ 15 ክፍለሀገሮች(ፕሮቪንሶች) ቢኖሯት፣ እያንዳንዱ ዕኩል ቁጥር ያላቸው ሰዎችን ይመርጣሉ። ምሳሌ 0ሥር 0ሥር ሰዎች ይወከሉ ብንል፣ ይህ አካል 150 አባላት

ይኖሩታል ማለት ነው። አካሉ በሕግ ማውጣትና ማጽደቅ ሂደት ወሳኝ ሚና እንዲኖረው መደረግ አለበት ። ሌሎች ስለፌዴሬሽን ምክር ቤት የሚያወሱት አንቀጾች ከላይ ከተጠቀሱት ጋር ተያይዘው የሚታዩ ናቸው።

19) አንቀጽ 74(13) ጠቅላይ ሚኒስትሩ «ሕገ-መንግሥቱን ያከብራል፣ ያስከብራል» የሚለው ሕገ-መንግሥቱን የማስከበር ጉዳይ የሁሉም ቅርጫፎች የመንግሥት አካላት መሆን አለበት። ከሁሉም በላይ የፍትሕ አካላቱ ሚና ሕገ-መንግሥቱንና ሕገ-መንግሥታዊ ሥርዓቱን ሕግን ከመተርጎም ጀምሮ የማስከበር ኃላፊነት የረሱ መሆን አለበት። ይህን አንቀጽ ሕገ-መንግሥቱን በማስከበር ስም ጠቅላይ ሚኒስትሩ አምባገነን እንዲሆን በር የሚከፍት ስለሆነ መውጣት አለበት።

20) አንቀጽ 75 የምክትል ጠቅላይ ሚኒስትሩን ተግባር የሚገልጸው ነው። ጠቅላይ ሚኒስትሩ በሆነ ምክንያት ኃላፊነታቸውን መውጣት ባይችሉ ማን ሊተካቸው እንደሚችል በግልጽ የተቀመጠ ሕግ የለም። በመሆኑም በዚህ አንቀጽ ሥር የሚከተሉት አንቀጾች መጨመር አለባቸው እ። **(1) ምክትል ጠቅላይ ሚኒስትሩ፣ ጠቅላይ ሚኒስትሩ በሆነ ምክንያት ኃላፊነቱን መውጣት ካልቻለ፣ የጠቅላይ ሚኒስትርነቱን ኃላፊነት ይወስዳል። (2) ጠቅላይ ሚኒስትሩና ምክትል ጠቅላይ ሚኒስትሩ በሆነ ምክንያት ኃላፊነታቸውን መውጣት ባይችሉ፣ የተወካዮች ምክር ቤት አፈ ጉባኤ ኃላፊነቱን ይወስዳል።**

21) አንቀጽ 83 ሕገመንግሥትን ስለመተርጎም የተደነገገ ነው። በአብዛኛዎቹ አገሮች ሕገመንግሥት የመተርጎም ኃላፊነት የተሰጠው ለሕግ ተርጓሚው አካል ነው። በዚህ ሕገ-መንግሥት የሕገ-መንግሥት አጣሪ በአንቀጽ 82 የተደነገገው የሕግ ሙያተኞችን ያካተተ እንደሆነ ቢያሳይም፣ እነዚህ ከፖለቲካ ድርጅቶች ገለልተኛነታቸው በግልጽ የማይታወቅ ከመሆኑም በላይ የሚሰጡት ውሳኔ ገዥነት የለውም። ሕገ-መንግሥቱን በወሳኝነት የመተርጎም ሥልጣኑ በፖለቲካና በነገድ በተሰባሰበው የፌዴሬሽን ምክር ቤት በመሆኑ፣ ትርጉሙ ከሕግ አግባብ ብቻ ይተረጎማል ብሎ ለማሰብ ያስቸግራል። በመሆኑም ሕገ መንግሥቱን የመተርጎሙ ሥልጣን ለሕግ ተርጓሚው መሰጠት አለበት።

22) አንቀጽ 104 «የሕገመንግሥት ማሻሻያ ሀሳብ ስለማቅረብ» በሚለው ሥር የማሻሻያ ሀሳብ ለማመንጨት በራሱ፤ (1ኛ) የሕዝብ ተወካዮች ምክርቤትን ሁለት ሦስተኛ (2/3) ፣ (2ኛ) የፌዴሬሽን ምክር ቤት አባላትን ሁለት ሦስተኛ(2/3)፣ (3ኛ) ወይም ከፌዴሬሽኑ አባል ክልሎች አንድ ሦስተኛ(1/3) (ይህም ማለት አሁን ባለው የክልሎች ብዛት 3 ክልሎች) ድጋፍ መስጠት እንዳለበት የሚያስገድድ ነው። ይህ እንግዲህ የማሻሻያ ሀሳብ ለማመንጨት ነው። ይህን ለማግኘት ከመጀመሪያው የሀሳብ አቅራቢዎችን የማድረግ ፍላጎት አስቀድሞ የማይገፋ ተራራ አድርጎ ያቀረበ በመሆኑ፣ ሕጉን ያዘጋጁና ያጸደቁ አካላት ፣ሕገ መንግሥቱ እንዲሻሻል ቀና ፍላጎት ያልነበራቸው እንደሆኑ ያሳያል። የማይሻሻል ሕገ-መንግሥት ደግሞ ማግበራዊ ሰላም፣ ተከታታይነት ያለው ዕድገትና ብልጽግና እንዳይኖር ከፍተኛ እንቅፋት ነው። ከሕዝብ ፍላጎትና ምኞት ጋርም የሚፃረር ነው። ስለሆነም ይህ አንቀጽ ለሚፈለገው ሰላም እና ዕድገት ጠቃሚ ባለመሆኑ በሚከተለው መልኩ መሻሻል አለበት። **ሕገ-መንግሥት ለማሻሻል የሚቀርብ ሀሳብ በተወካዮች ምክር ቤት የአብላጫ ድምፅ ማግኘት አለበት፤**

23) አንቀጽ 105 ሕገ-መንግሥት ስለማሻሻል የሚደነግገው የሕገመንግሥቱ ክፍል ነው። በንዑስ አንቀጽ 1 ላይ «በዚህ ሕገ-መንግሥት ምዕራፍ ሦስት የተዘረዘሩት መብቶችና ነፃነቶች በሙሉ፣ ይህ አንቀጽ እንዲሁም አንቀጽ 104 ሊሻሻሉ የሚችሉት በሚከተለው አኳኋን ብቻ ነው። (ሀ) ሁሉም የክልል ምክር ቤቶች የቀረበውን ማሻሻያ በድምፅ ብልጫ ሲያጸድቁት፣ (ለ) የፌደራሉ የሕዝብ ተወካዮች ምክር ቤት በሁለት ሦስተኛ ድምፅ የቀረበውን ማሻሻያ ሲያፀድቁት፣ (ሐ)

የፌዴሬሽኑ ምክር ቤት በሁለት ሦስተኛ ድምፅ ማሻሻያውን ሲያፀድቀው።» ይህ ሲሆን ብቻ በአስቸጋሪም ሁኔታ ወይም በአጋጣሚ ወይም በዕድል ምክንያት የመነጨን የማሻሻያ ሀሳብ ለማጽደቅ ከላይ የተዘረዘሩትን ከፍተኛና አስቸጋሪ ማነቆዎች ማለፍ ይኖርበታል። ይህ አንቀጽ፣ የሕግ አውጭዎቹን ቡድኖች ዋና እና ተቀዳሚ ፋላጎት ገለጭ ነው። ቡድኖቹ ለረጅም ዓመታት ለመግዛት መሣሪያ የሆናቸው ሰነድ እንዲሻሻል ፍላጎት ፈጽሞ የሌላቸው መሆኑን በግልጽ የሚያሳይ ነው። ማሳያውም በአገሪቱ ከፍተኛው የሥልጣን አካል የተወካዮች ምክር ቤት መሆኑን ደንግጎ፣ ሕግ የማውጣትም ሥልጣን የዚሁ አካል መሆኑን አረጋግጦ፣ ወደ ማሻሻል ሲመጣ፣ በፌዴራል ደረጃ ሕግ የማውጣት ሥልጣን ያልተሰጣቸውን አካሎች ማለትም የክልል ምክር ቤቶች በአብላጫ ድምፅ እንዲወስኑ፤ የፌዴሬሽን ምክር ቤቱ በሁለት ሦስተኛ ድምፅ ማሻሻያውን እንዲያጸድቁት ይጠይቃል። ይህም በመጀመሪያ ተቃርኖ ይታይበታል። ሕግ የማውጣት ሥልጣን ያልተሰጣቸውን አካሎች፣ ሕግ እንዲያሻሽሉ ሳይሆን፣ በተቃራኒው የመነጨ ሀሳብ ፣ ሕግ ሆኖ እንዳይወጣ ሥልጣን ሰጥቷል። ይህ ቅራኔ ነው። በሌላም በኩል ሕግ ከማውጣትና ከማሻሻል የቱነው ከባዱ? ብለን እንድንጠይቅ ይጋብዘናል። በዚህ ሕገ-መንግሥት ዕይታ ሕግ የማውጣት ቀላል፤ ማሻሻል ከባድ እንዲሆን ተደርጎ የተዘጋጀ ለመሆኑ ይህ አንቀጽ ያሳያል። ከባድ እንዲሆን የተፈለገውም ሕገ-መንግሥቱ እንዳይሻሻል ትኩረት/ሕወሓት ለመቶ ዓመታት በሥልጣን ላይ እንዲቆይ የታቀደ ስለሆነ ነው። ሕግን የማሻሻል ጉዳይ፣ የቀረበን ማሻሻይ ሀሳብ የማጽደቅ ሥልጣን የሁለቱ ምክር ቤቶች የጋራ ስብሰባ መሆን አለበት። እና ማሻሻያው **የሕዝብ ተወካዮች ምክር ቤትና የፌዴሬሽን ምክርቤት(የክፍለ-ሀገራት-ሕገ-መወሰኛ) በጋራ ተሰብስበው በሁለት ሦስተኛ ድምፅ መጽደቅ አለበት፤** በሚለው መተካት አለበት።

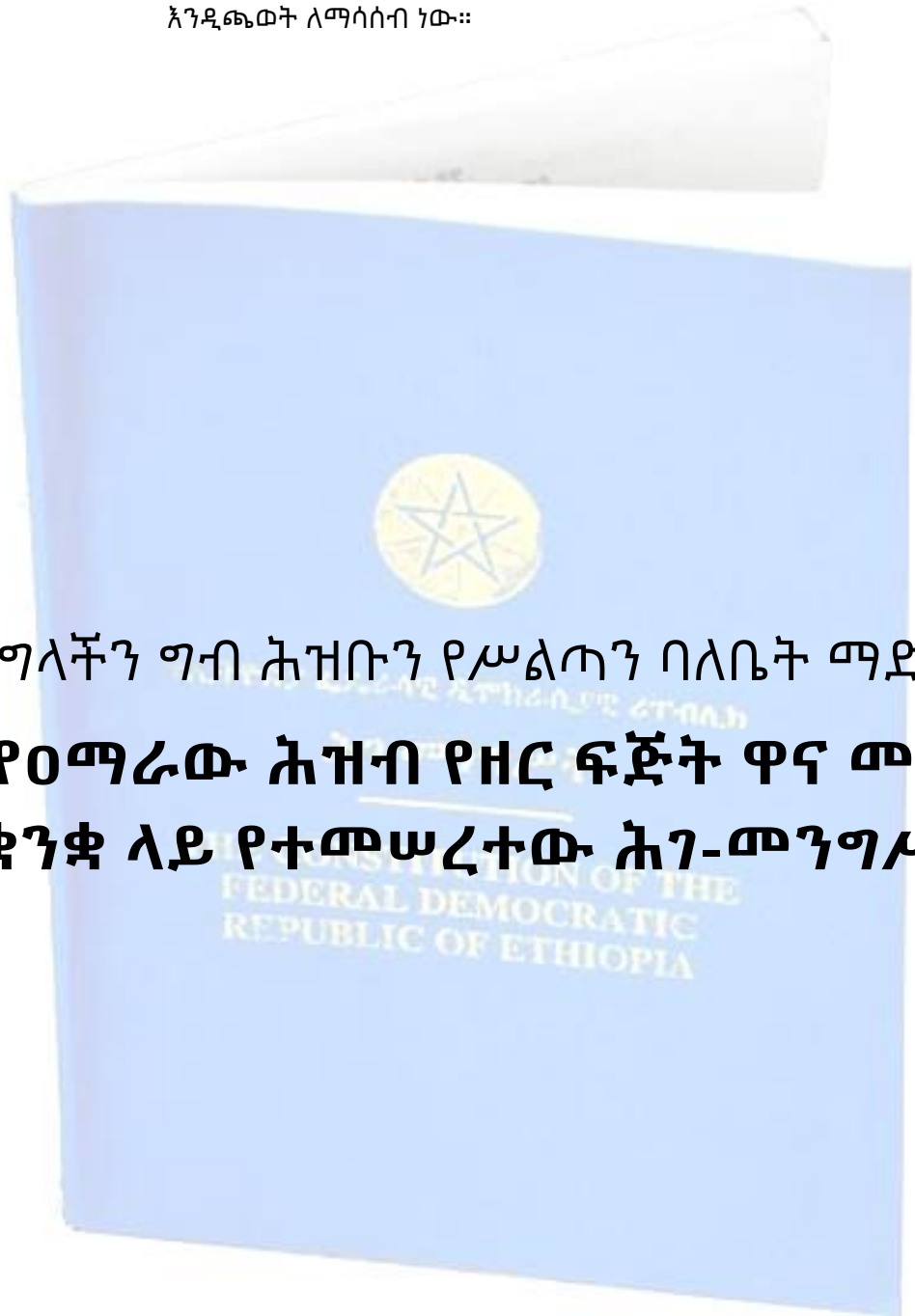
24) አንቀጽ 105(2) በ(ለ) ሥር የተጠቀሰው ተሰርዞ በ(ሀ) ያለው ብቻ ሕጎቹን ለማሻሻል በቂ ነው ።

25) ማሳሰቢያ፤

25.1 ከመግቢው እንደተገለጸው፣ በሂደትም አንቀጾቹን እየጠቀስኩ እንዳሳየሁት፣ ሕገመንግሥቱን ከማሻሻል መለወጥና በአዲስ መልክ ማዘጋጀቱ እጅግ ጠቃሚና ተመራጭ እንደሚሆን ያሳያል። ይህን ስል «ሕገ-መንግሥቱ አይነካም እርሱ ከተነካ አገር ትፈርሳለች» የሚሉ ቡድኖች መኖራቸውን ረስቼ ወይም ዘንግቼን አይደለም። የሕገ መንግሥት ጉዳይ የቡድኖች ወይም የፓርቲዎች ሳይሆን፣ የሕዝቡ እንደሆነ ስለማምን ነው። እናም ሕዝቡ በነቂስ ቢጠየቅ ይህ ሕገ-መንግሥት ለያይቶናል፤ ነጣጥሎናል፤ ደም አቃብቶናል፤ አንድነታችን ጎድቶታል፤ በማለት ይለወጥ እንደሚል ጽኑ እምነት አለኝ።

25.2 ሕገመንግሥቱን በተመለከተ ለሚነሱ ጥያቄዎች «አማራጭ አምጡ፣ ወይም አማራጭ ሀሳብ የላቸውም» የሚባሉት መልሶች ዲሞክራሲያዊም ሕዝባዊም አይደሉም። አማራጭ የሕገ-መንግሥት ሀሳብ አምጡ ማለት የአንድ ድርጅት ፍላጎት ሕዝብን ይግዛ ከማለት አልፎ ድርጅቶች የእኔ የእኔ በሚል ፍትህ ውስጥ እንዲገቡ የሚገፋፋ ነው። ሕገ-መንግሥት መዘጋጀት ያለበት ሕዝቡ የኔ ናቸው፣ ለአገራችን ዕድገትና የተረጋጋ ማኅበራዊ ሰላም ሊያሰፍን የሚችል ሕግ ማዘጋጀት ይችላሉ ብሎ፣ ድምፁን በሚሰጣቸው የሕግ አርቃቂና አጽዳቂ ኮሚሽኖች መሆን አለበት። በዚህ ሂደት የፖለቲካ ድርጅቶችና ቡድኖች ወዘተ ሊኖራቸው የሚችለው ሚና፣ ያለው ሕገ-መንግሥት ያሉትን ችግሮች እና ክፍተቶች ነቅሶ ማሳየት፤ ለሕገ-መንግሥቱ አዘጋጅ ግባት ሊሆኑ የሚችሉ ሀሳቦችን ማዋጣት ነው። በዚህ

ረገድ ሁሉም ተቃዋሚ የፖለቲያ ድርጅቶች ሕገ መንግሥቱ እንዲሻሻል የሚፈልጉበትን ሐሳቦች ከነማስረጃቸው ለአርቃቂ ኮሚሽኑ በማቅረብ የማሻሻሉ ሂደት አካል መሆናቸውን ማሳዩት ይጠበቅባቸዋል። ከላይ የተሰነዘሩት ሀሳቦች ብቸኛ የሕገ አካላት ይሁኑ ማለትም አይደለም። በሕዝብ አደራ ለሚሰጠው የሕግ አርቃቂና አጽጋቂ ኮሚሽን ግባት እንዲሆኑ፣ በሥልጣን ላይ ያለው የብልጽግና ፓርቲም የችግሮቹን ግዝፈት ተመልክቶ፣ ወደ መሃል በመምጣት የችግራችን ቋጠሮ የሆነው ሕገ-መንግሥት እንዲለወጥ የበኩሉን ሚና እንዲጫወት ለማሳሰብ ነው።

የችግራችን ግብ ሕዝቡን የሥልጣን ባለቤት ማድረግ ነው!
የዐማራው ሕዝብ የዘር ፍጅት ዋና መሣሪያ
በቋንቋ ላይ የተመሠረተው ሕገ-መንግሥት ነው

በተክሌ የሻው መኮነን
ስኔ 13 ቀን 2021 ዓ ም

